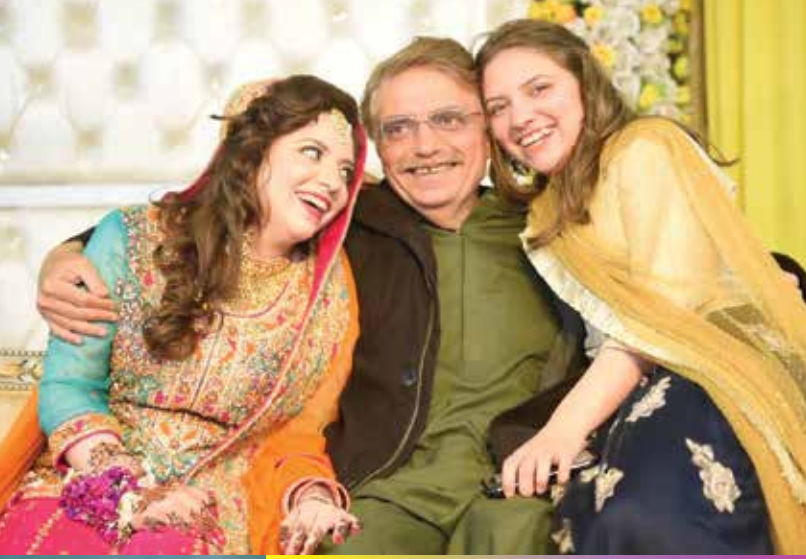

BÜLTEN

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ÜYE VE DESTEKÇİLERİ İÇİN
2020/3

KELİMELERE GÜVEN, İMZANDA GÜÇ VAR.

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

BÜLTEN

İLETİŞİME GEÇİN

amnesty.org.tr

bulten@amnesty.org.tr

+ (90) 212 361 62 17

BİZE KATILIN

bit.ly/aforgutu

twitter.com/aforgutu

instagram.com/aforgutu

Dergi Adı: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi Bülteni
İmtiyaz Sahibinin adı: Ece Ünver Mataracı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürünün Adı: Necmettin Tuğkan Gündoğdu
Editör: Fatma Yörür
Çeviri Editörü: Dila Keleş
Fotoğraf Editörü: Fırat Doğan
Tasarım/Uygulama: Altuğ Çavuşoğlu

Yönetim Yeri, Adresi: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi
Hacımimi Mah. Kemeralı Cad. No:31 Adahan Kat:2
Karaköy Beyoğlu/İSTANBUL
Basımı Yapanın Adı ve Adresi: Hilmi Celhunz, Format Matbaacılık San. ve Tic. Ltd.
Yeşilce Mahallesi Girne Caddesi Dumanlı Sokak No:2 4.Levent
Kağıthane/İSTANBUL Tel: +90 212 280 98 54
Basım Tarihi: Aralık 2020
Yayın Türü: Yerel süreli yayın, dört ayda bir yayımlanır

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

6-7

FERİDE ACAR ANLATTI: İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

12-15

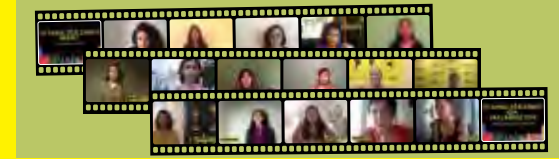
HAK İHLALLERİNDE SORUMLULUK TAŞIYAN PALANTIR NEW YORK BORSASINDA

18-19

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

22-23

BİZE NEDEN DESTEK OLMALISINIZ?

26-27

ADİL YARGILAMA YA DA POLİTİK DAVA

HAKLAR İÇİN YAZ 2020 BAŞLADI!

8-11

AYŞE BUĞRA EŞİ OSMAN KAVALA'YI AF ÖRGÜTÜ İÇİN YAZDI

16-17

DURUŞMA SALONUNUN AÇIK KAPISI: ALENİYET İLKESİ

20-21

İNSAN HAKLARI EĞİTİM FAALİYETLERİ

24-25

28-29 KATAR: EV İÇİ HİZMET İŞÇİLERİ İSTİSMAR VE SÖMÜRÜYÜ ANLATTI

28-29

ADİL YARGILANMA KILAVUZU
RAFLARDAKİ YERİNİ ALDI!

30

Uluslararası Af Örgütü Fransa Şubesi için Victor Hugo'nun şu sözü esas alınarak hazırlanan ünlü poster:

“Işığın önünü tıkayamazsınız.”

Çizim: 1924 doğumlu Fransız sanatçı Alain Carrier, 1980.

Önyazı

HERKESE MERHABA,

Dünya Sağlık Örgütü'nün 13 Kasım tarihli verilerine göre, COVID-19 salgını başlağından beri dünya çapında 1 milyon 250 bin kişi hayatını kaybetti. Vaka sayısının kuzey yarım kürede artışa geçtiğı bu günlerde, Pfizer ve BioNTech, COVID-19'a karşı geliştirdikleri aşının insanlar üzerinde yüzde 90 etkili olduğunu duyurdu. Bu haber coşkuyla karşılanmış olsa da adil erişim sorularını beraberinde getiriyor.

Uluslararası Af Örgütü tarafından yapılan araştırmalara göre, Pfizer ve BioNTech varlıklı ülkelerle bir milyardan fazla doz aşı için halihazırda anlaşma imzaladı. Dünyanın geri kalanına planlanan tedarik miktarının çeyreğinden azını ayırdı.

Pfizer ve BioNTech'in, 1 milyardan fazla doz aşı için halihazırda anlaşma detayları ise şöyle; ilk aşamada ABD'ye 100 milyon, Birleşik Krallık'a 30 milyon, Japonya'ya 120 milyon, Kanada'ya 20 milyon, Yeni Zelanda'ya 1.5 milyon ve AB'ye 200 milyon doz aşı satışı öngörülüyor. Şirket, daha sonraki aşamalarda ABD'ye 500 milyon ve AB'ye 100 milyon doz daha aşı tedarik etmeyi kabul etti. Şirketin tahmini olarak 2020'de 50 milyon, 2021'de ise 1.3 milyar doz üretebileceğı göz önünde bulundurulduğunda bu anlaşmalar, diğer ülkelere çok sınırlı miktarda aşı bırakıyor. Aşı olan herkesin COVID-19'a karşı korunabilmesi için iki doza ihtiyacı var.

Dünya Sağlık Örgütü, ilaç şirketlerinin COVID-19 aşlarıyla ilgili teknoloji, bilgi ve mülkiyet haklarını gönüllü olarak paylaşması için Mayıs ayında COVID-19 Teknoloji Erişimi Havuzunu (C-TAP) kurdu. Pfizer Yönetim Kurulu Başkanı kurulduğu dönemde bu şemayı 'saçmalık' olarak niteledi ve şimdiye kadar hiçbir şirket, bu erişim havuzuna kaydolmadı.

Bu tür iki taraflı anlaşmalar, bilimsel buluşların potansiyel faydalarını azaltma riski taşıyor. Büyük ilaç firmalarının kârları, milyarlarca kişinin sağlığından önce gelmemeli. Pandemi herkes için bitene kadar bitmiş olmayacak.

Dayanışmayla kalın,

Ece Ünver

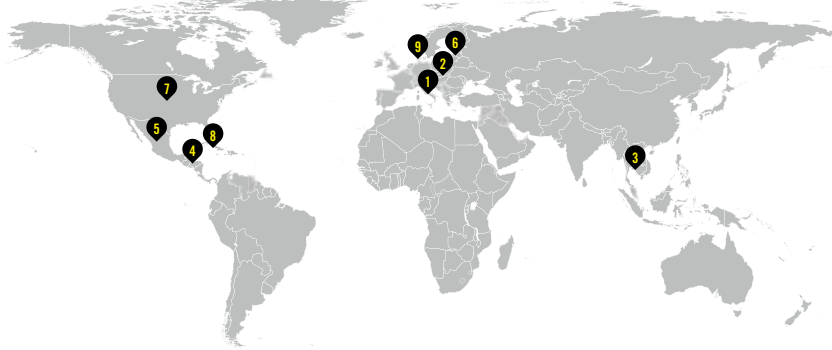
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Direktörü

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

İREM CELEN
Yönetici Asistanı
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

2

SLOVAKYA PARLAMENTOSU KÜRTAJLA İLGİLİ KISITLAYICI YASA TASARISINI REDDETTİ

Slovakya'da kürtajla ilgili hazırlanan yasa tasarısının kabul edilmesi halinde, kadınların güvenli kürtaj hizmetine erişimi ciddi şekilde engellenecek ve uluslararası insan hakları yükümlülüklerini ihlal edilecekti. Oylamaya giden haftalarda, tasarının oylanıp oylanmayacağı konusunda büyük bir belirsizlik vardı. Bu durum, Acil Eylemi yeniden başlatmamızı zorlaştırdı, ancak uluslararası alanda yapılan tüm eylemlerin desteğiyle baskı ulusal düzeyde devam etti ve Slovakya parlamentosu yasa tasarısını reddetti. Bu inanılmaz zafer, Uluslararası Af Örgütü Slovakya Şubesi de dahil olmak üzere kadınların ve aktivistlerin yorulmak bilmeyen çabaları ile uluslararası destek ve dayanışmanın bir sonucudur.

4

HONDURAS: BERTA İÇİN ADALETE BİR ADIM DAHA YAKLAŞILDI

Berta Cáceres, Lenca halkının haklarını, evini ve yaşadıkları bölgenin doğal kaynaklarını savunmak için hayatını riske atan cesur bir kadın ve insan hakları savunucusuydu. 2 Mart 2016 gecesi, Berta Honduras'ın Intibucá şehrindeki evinde öldürüldü. 29 Kasım 2018'de Honduras Ceza Mahkemesi, sekiz sanıktan yedisini cinayetten suçlu buldu. 2 Mart 2018'de tutuklanan DESA'nın yöneticisi David Castillo aleyhindeki dava ise devam ediyor. Yargıç, David Castillo'yu gözaltında tutmaya karar verdi. 26 Ağustos 2020'de yetkililer, David Castillo'nun insan hakları savunucusu Berta Cáceres cinayeti nedeniyle kamuya açık bir şekilde yargılanacağını COPINH'e (Honduras Halk ve Yerli Kuruluşları Konseyi) bildirdi. Bu, sürecin devam edeceği ve davanın tüm kanıtlarının kamuya açıklanacağı anlamına geliyor.

5

MEKSİKA: JULIAN CARRILLO İÇİN ADALET SÖZÜ

24 Ekim 2020, çevre aktivisti Julián Carrillo'nun öldürülmesinin ikinci yıldönümüyü. Uluslararası Af Örgütü, 21 Ekim'de Chihuahua Valisi ve Başsavcı ile bir toplantı düzenledi. Dünyanın her yerinden topladığımız 61 binden fazla imzayı ileterek, Meksika hükümetinden Julian Carrillo için adaleti sağlamasını ve Meksika'daki tüm çevre savunucularını korumasını talep eden bir basın toplantısı düzenledik. Toplantı sırasında, Chihuahua valisi Javier Corral, eyalet hükümetinin son iki yılda Julián'ın akrabalarına verilen tazminat da dahil olmak üzere gerçekleştirdiği eylemlerle ilgili bir rapor üzerinde çalışma sözü verdi. Ayrıca, bu

raporu ve davayla ilgili gelişmeleri Uluslararası Af Örgütü ile paylaşmak için Ocak 2021'de bir toplantı düzenleyeceğini belirtti. Diğer yandan, Chihuahua Başsavcısı Cesar Augusto Peniche, Julián Carrillo'nun öldürülmesiyle ilgili iki şüpheli aleyhindeki davanın muhtemelen Ocak 2021'de görüleceğini belirtti.

6

BELARUS: LGBTİ+ HAKLARI AKTİVİSTİ VICTORIA BIRAN SERBEST BIRAKILDI

LGBTİ+ hakları aktivisti Victoria Biran, iki hafta gözaltında tutulduktan sonra 11 Ekim'de serbest bırakıldı. Victoria Biran, 26 Eylül'de Minsk'te düzenlenen kadın yürüyüşüne giderken gözaltına alınmış ve 28 Eylül'de ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma haklarını kullandığı için 15 gün idari gözaltında tutulmuştu. Uluslararası Af Örgütü bu sürede Victoria için Acil Eylem başlattı. Meslektaşları ve arkadaşları, iki haftalık tutukluluğu süresince acil eylemlerin Victoria'nın güvenliği ve tedavisi üzerinde olumlu etki yarattığını ifade etti.

8

KÜBA: DÜŞÜNCE MAHKUMU SERBEST BIRAKILDI

Kübalı avukat ve bağımsız gazeteci Roberto de Jesús Quiñones Haces, Nisan 2019'da CubaNet haber sitesi için yapılan bir davayı izlerken gözaltına alındı. Roberto'nun derhal ve koşulsuz serbest bırakılması için çalıştık. Roberto, bir yıllık hapis cezasının ardından 4 Eylül 2020'de cezaevinden tahliye edildi. Ceza süresinden sonra tutuklu kalması olasılık dahilindeydi ancak ve neyse ki belirtilen tahliye tarihinde serbest bırakıldı.

© John Nelsen - Amnesty International

1

ERİTRELİ ÜÇ KADINA YARDIM ETTİĞİ İÇİN SUÇLANAN PIERRE ALAIN, SERBEST BIRAKILDI

Pierre Alain dört yıl önce İtalya sınırına yakın Roya vadisinde, Eritreli üç genç kadınla karşılaşmış, yürüyerek dağlardan geçen kadınların yaralanmış olduğunu görünce onları dinlenebilmeleri ve toparlanabilmeleri için evine davet etmişti. Yolda giderken polis, Pierre Alain'i durdurdu ve ardından Pierre hakkında "düzensiz bir şekilde ülkeye giren yabancıların ülkede kalmasına ve dolaşmasına yardım etmek" suçundan soruşturma açıldı. Pierre yalnızca zor durumda kalan insanlara yardım etmek istediği için beş yıla kadar hapis cezasıyla karşı karşıya kaldı. Eylül 2018'de Fransa, Anayasa Konseyi'nin kararını takiben ilgili yasayı yasayı değiştirdi ve "kardeşlik" ilkesinin, göçmenlik statüsüne bakılmaksızın insani amaçlarla başkalarına yardım etme özgürlüğünü koruduğuna hükmetti. Üst mahkemenin 2 ay hapis cezasını bozmasının ardından Pierre beraat etti.

3

MYANMAR: JAPON BİRA ŞİRKETİ KİRİN, ASKERİ ŞİRKETE YAPILAN ÖDEMELERİ ASKIYA ALDI

Uluslararası Af Örgütü, insan hakları ihlalleri yapan devletlere ve şirketlere karşı tutum alma çağrılarında 2020'de de devam etti, ticari kârın, insan haklarının üzerinde olmadığını sıklıkla hatırlattı, devletleri ve şirketleri insan haklarını öncelemeyle çağırdı. Uluslararası Af Örgütü 2018'de çok uluslu bira üretim devi Kirin'e bağlı alt kuruluşun, 2017 sonunda, Arakanlıları hedef alan etnik temizlik hareketinin en şiddetli döneminde, Myanmar ordusuna yaptığı ödemelerle ilgili Japonya yetkililerini derhal soruşturma başlatmaya çağırıyordu. Sonunda Japon bira şirketi Kirin, Myanmar'daki iki ortak girişimde iş ortağı olan Myanmar Economic Holdings Limited'e (MEHL) tüm temettü ödemelerini askıya aldığını duyurdu.

Bu gelişme, Uluslararası Af Örgütü'nün araştırmasının, Kirin ve hissedarları tarafından, uluslararası hukuk kapsamındaki suçlardan sorumlu askeri birimlerden oluşan MEHL'e nasıl kâr aktarıldığını ortaya çıkarmasının ardından yaşandı. Uluslararası Af Örgütü İş Dünyası ve İnsan Hakları Araştırmacısı Montse Ferrer: "Bu, Kirin için çok önemli bir adım ve şirketin Myanmar'daki insan hakları sorumluluklarını ciddiye aldığını gösteriyor. MEHL ile azınlıklara karşı zulüm suçlarına doğrudan karışan askeri birimler arasındaki iş bağlantılarını defalarca belgeledik. MEHL ile ortaklık kuran herhangi bir şirket bu dehşete ortak olma riski taşıyor ve bu nedenle Kirin'in aldığı önlemleri memnuniyetle karşıyoruz. Ancak ödemeleri askıya almak yeterli değil. Kirin, Myanmar operasyonlarından elde ettiği kârın nereye gittiğini araştırması için bir denetim şirketi görevlendirdi ve bu da MEHL ile tüm iş ortaklıklarını sorumlu bir şekilde sona erdirmeye kararına yol açacaktır" açıklamasında bulundu.

7

ABD: TAINIKA SOMERVILLE DAVASI SONUÇLANDI

Eylül 2018'den bu yana Illinois'te bulunan bir tıp merkezinde 20 yıldır yetkili hemşire asistanı olarak çalışan Tainika Somerville, COVID-19 kapsamında kişisel koruyucu ekipman (KKD) eksikliği hakkında yaptığı açıklamalardan sonra 2 Nisan'da işten çıkarıldı. Tainika, çalıştığı tıp merkezine şikayet davası açtı ve 22 Eylül'de duruşma görüldü. Onun adına seferber olan Af Örgütü şubelerine çok teşekkürler.

9

DANİMARKA: ONAY OLMADAN CİNSEL İLİŞKİ TECAVÜZ SAYILACAK

Danimarka koalisyon hükümeti, tecavüzle ilgili, cinsel ilişkide onay temelli bir yasa çıkarmaya yönelik partiler arası bir uzlaşmaya vardı. Kadın hakları örgütleri ve tecavüzden hayatta kalan kişilerin kurduğu grupların yıllardır

süren mücadelesinin ardından 1 Eylül'de hükümet, Ceza Kanunu'nda, onay olmadan cinsel ilişkinin tecavüz olarak tanımlanmasını sağlayacak değişikliğin yapılmasını kabul etti. Yasanın meclisten geçmesi ile Danimarka, Avrupa Ekonomik Alanı'nda onay olmadan cinsel ilişkisi tecavüz olarak kabul eden 10. ülke olacaktı. Ve sonunda Danimarka'da kadınlar 2020 yılında, onay olmadan gerçekleşen cinsel ilişkinin tecavüz olduğunun yasalarda tanınmasını sağladı.

HAKLAR İÇİN YAZ

2020 KAMPANYASI BAŞLADI!

DÜNYANIN EN BÜYÜK İNSAN HAKLARI KAMPANYASI İÇİN KELİMELERİMİZİN GÜCÜNE GÜVENİYOR, HAREKETE GEÇİYORUZ!

DAMLA UĞANTAŞ

Kampanyalar Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Her yıl dünyanın dört bir yanında tehlike altında bulunan, haksız bir şekilde tutuklanan, tehdit edilen kişiler için bir araya gelerek milyonlarca mektup yazdığımız Haklar İçin Yaz kampanyası başladı!

Dünyanın en büyük insan hakları kampanyası olan Haklar İçin Yaz yaklaşık üç ay boyunca milyonlarca kişinin harekete geçerek otoritelere hak ihlallerinin durdurulması talebini ilettiği ve hak sahiplerine dayanışma mesajlarının gönderildiği bir kampanya. Geçen sene bu kampanya kapsamında tam 6 milyon 609 bin 837 destek mesajı yazıldı. Türkiye'den gönderilen imzalar ile şube rekorumuzu kırdık.

2019 yılında bu kadar insanın daha önce hiç tanımadıkları insanlar için harekete geçmesi muhteşem bir şey olsa da asıl şaşırtıcı olan yalnızca kelimelerimize güvendiğimiz için değiştirdiğimiz hayatlar...

Peki hayatları nasıl değiştirdik? İşte 2019 Haklar İçin Yaz'dan notlar:

2019'DA DEĞİŞTİRDİĞİMİZ HAYATLAR

Magai Matiop Ngong Güney Sudan'da ölüm cezasına mahkum edildiğinde henüz 15 yaşındaydı. Başlattığımız kampanyanın sonucunda binlerce kişi mektup yazmak ve tweet atmak gibi yöntemlerle 765 bin kez harekete geçti ve Magai'nin hayatının korunması için çağrıda bulundu. Bu sayede Magai'ye verilen ölüm cezası Temmuz 2020'de bozuldu. Magai bizimle paylaştığı mesajda şu ifadeleri kullandı:

"Çok teşekkürler! Söyleyecek söz bulamıyorum. Kalbimin nasıl mutlulukla dolu olduğunu tarif edemem."

GRASSY NARROWS YERLİLERİ'NİN SAĞLIK HAKKI TALEBİ KARŞILANDI

Kanada'da Grassy Narrows erlileri on yıllardır cıva zehirlenmesinin etkilerine maruz kalıyor. Kanada'nın en şiddetli sağlık krizlerinden birine karşı Grassy Narrows gençleri, toplulukları için daha sağlıklı bir gelecek kurma mücadelesine öncülük etti.

Yıllarca süren gecikmeden sonra nihayet 2 Nisan 2020'de Grassy Narrows yerlileri büyük bir zafer elde etti ve bir sağlık merkezinin kurulması için 19.5 milyon Kanada Doları değerinde bir anlaşma imzalandı.

Topluluğun sözcülerinden Crystal Swain şunları söyledi:

"Tüm adaletsizliklere karşı mücadele etmek için dünyanın dört bir yanından insanlarla el birliği yaptık."

YASMİN'E VERİLEN CEZA AZALTILDI

2019'da başörtüsü olmadan bir trende yolculara çiçek dağıttığı için 16 yıl hapis cezasına mahkum edilen Yasmin Aryanı için tam 1.2 milyon insan harekete geçti. Bu uluslararası dayanışma sonrası Şubat 2020'de Yasmin'e verilen ceza büyük ölçüde azaltıldı ve 9,5 yıla düşürüldü. Bununla yetinmiyoruz, Yasmin özgürlüğüne kavuşana kadar mücadelemiz sürecektir.

Bu güzel haberleri paylaştıktan sonra gelelim bu seneki Haklar İçin Yaz kampanyasına. Bu yıl, dünyanın çeşitli bölgelerinde hakları saldırıya uğrayan insanlarla dayanışma gösteriyoruz. Bu kişilerin dayanışmaya ihtiyacı var. Bir tweetin, bir mektubun, bir imzanın çok fazla şeyi değiştirebileceğini unutma! İşte bu sene uğradıkları hak ihlallerini durdurmak için çalışacağımız hak sahipleri:

HAKLAR İÇİN YAZ

LGBTİ+ HAKLARINI SAVUNDUKLARI İÇİN YARGILANIYORLAR

ODTÜ öğrencilerinin 2019'da kampüste düzenlemek istedikleri Onur Yürüyüşü yasaklandı ve Onur Yürüyüşü'ne katılan kişiler hakkında dava açıldı. Şimdi ODTÜ öğrencileri Melike ve Özgür için dünyanın her yerinden on binlerce kişi ile birlikte harekete geçme zamanı!

Üniversiteye başladıkları andan itibaren LGBTİ+ hakları için çalışan ODTÜ Biyoloji Bölümü öğrencileri Melike Balkan ve Özgür Gür, ODTÜ LGBTİ+ Dayanışması'nın önde gelen üyeleri olarak bugüne kadar çok sayıda yürüyüş, toplantı ve etkinlik düzenledi.

Melike ve Özgür Türkiye'de homofobinin yükseldiği ve ifade özgürlüğünün sınırlandırıldığı bir ortamda, gittikçe artan sayıda öğrenciyle birlikte LGBTİ+ haklarını savundular. Şimdi ise 17 kişi ile birlikte, yalnızca barışçıl toplanma haklarını kullandıkları için yargılanıyorlar. Suçlu bulundukları takdirde üç yıla kadar hapis cezasına mahkum edilebilirler. ODTÜ öğrencilerinin beraat etmesini istiyoruz.

ZORLA KAYBETMELERİ ORTAYA ÇIKAN UZMAN, ZORLA KAYBEDİLDİ!

Pakistan'da zorla kaybetmeler üzerine çalışan bir uzman olan İdris Khattak, uzun yıllar Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü bünyesinde bu suçları belgeledi; ancak Kasım 2019'da o da zorla kaybedildi. Kızı Talya'nın babasının serbest bırakılması çağrısıyla durumu kamuoyuna açıklamasının ardından yetkililer, İdris'in gözaltında tutulduğunu kabul etti. Ancak halen İdris'in nerede tutulduğu bilinmiyor. Ailesi İdris'in casuslukla suçlanmasından endişe duyuyor, böyle bir durumda suçlu bulunursa 14 yıl hapis cezasına, hatta ölüm cezasına bile mahkum edilebilir. Henüz 20 yaşında olan Talya babasına kavuşmak için hepimize sesleniyor:

"Babamın resimlerine bakıyorum ve yalnızca içeri gidip bize kavuşacağı günü düşünüyorum. Biz yanıt almayı hak ediyoruz, babam ise hukuk tarafından korunmayı hak ediyor."

POPI VE BONGEKA’NIN ÖLÜMÜ CEZASIZ KALMAMALI!

Popi Qwabe ve Bongeka Phungula, iki yetenekli drama öğrencisiydi. Ancak oyuncu olma hayalleri Mayıs 2017’de bir gece, aniden sona erdi. İki arkadaş vurularak öldürülmüş ve bedenleri yolun kenarına atılmıştı. Ailelerinin anlattığına göre polis, cinayetleri gerektiği gibi soruşturmadı. İçinde iki genç kadına ait kan izleri ve eşyaların olduğu bir taksii bulundu. Kan izleri incelendi, ancak adli tıp kurumu sonuçları hiçbir zaman açıklamadı. Aileler, polisin parmak izi aramadığını ve iki kadının cep telefonlarının incelenmediğini söylediler.

İki taksii şoförü gözaltına alındı. Bu kişilerin üzerinden kadınlara ait cep telefonu ve ruj gibi bazı eşyalar çıktı. Bu eşyaları takside bulduklarını iddia ettiler. Buna rağmen polis, delil yetersizliği gerekçesiyle onları serbest bıraktı ve dava, soruşturmanın devam etmesi şartıyla geri çekildi.

Cinayetin üzerinden geçen üç yıl içinde ise kapsamlı bir soruşturma yürütülmedi. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet eylemlerine yönelik cezasızlığa son verilmesi için Popi ve Bongeka için adalet çağrısında bulunuyoruz.

İŞKENCEYE KARŞI ÇIKTIKLARI İÇİN CEZAEVİNE GİREBİLİRLER

El Hiblu 3’lüsü, dünyada bu isimle bilinirlik kazanmadan önce futbol ve basketbol seven üç gençti. Hepimiz gibi daha güvenli ve iyi bir hayat arzusuyla tehlikeli bir yola çıktıklarında 15, 16 ve 19 yaşlarındaydılar. Bu arzu onları Gine ve Fildişi Sahili’nden Libya’ya götürdü. Libya’da mültecilerin ve göçmenlerin tutulduğu şiddet ve işkence koşullarından kaçmak için 100’ün üzerinde kişiyle birlikte Avrupa’ya doğru yola çıkan bir bota bindiler.

Bir süre sonra denizde sürüklenmeye başlayan bot, El Hiblu isimli petrol tankeri tarafından kurtarıldı. El Hiblu’nun mürettebatı, kurtardıkları kişilere onları Libya’ya geri götürmeyeceklerine dair söz verdi ama buna rağmen onları hukuka aykırı şekilde Libya’ya geri götürmek istedi. Bunun üzerine bir protesto başladı. Üç gençten durumun yatışması için yardım etmeleri istendi. Denizde kurtarılanlar ile El Hiblu mürettebatı arasında tercümanlık yapan gençler, kurtarılan kişilerin Libya’da yeniden işkenceye uğramama haklarını savundu. Böylece mürettebat, tankerin rotasını Avrupa’ya çevirdi.

Ancak tankerin Malta sularına girmesinin ardından, Malta yetkilileri, üç gencin tankere zorla el koyduğu iddiasıyla baskın düzenledi. Yetkililerin gençlere yönelik suçlamaları, bu kişilerin ömür boyu hapis cezasına mahkum edilmesiyle sonuçlanabilir.

Yalnızca güvenliklerini savunmaya ve kurtarılan herkesi korumaya çalışan üç genç halen gözaltında tutuluyor. Hiçbir şiddet eylemi yaşanmamasına rağmen üç genç halen gözaltında tutuluyor. Gençlerin serbest bırakılması için çağrıda bulunuyoruz.

KADINLARIN ARAÇ SÜRME HAKKINI SAVUNDU; YASA DEĞİŞTİ, NESİME HÂLÂ TUTUKLU

Nesime, hayatının büyük bir bölümünde Suudi Arabistan’da kadın özgürlüğü için mücadele etti. Ancak bu mücadelede kendi özgürlüğünü kaybetti. O, kadınların araç sürme hakkını ve gündelik işlerini erkek bir ‘vasi’ olmaksızın gerçekleştirme hakkını savunan, önde gelen aktivistlerden biriydi.

Suudi Arabistan’ın vasilik yasaları, kadınların dışarı çıkmak ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak için erkek yakınlarından izin almalarını gerektiriyordu. Son aylarda bu yasaların yürürlükten kaldırılmasına rağmen, vasilik sistemine son verilmesi için mücadele eden kadınlar halen cezaevinde. Nesime, 2016’da yazdığı bir yazıda şu soruları sormuştu:

“Neden daha çocuk yaştaki bir erkek çocuğun yetişkin bir kadına vasilik yapması gerekiyor? Neden bir kadının yetişkin sayıldığı, kararlarının ve hayatının sorumluluğunu alabildiği bir yaş yok? Neden kadının hayatından sorumlu bir erkeğin varlığı şart?”

Nesime el-Seda, Suudi Arabistan’ın gurur duyması gereken bir kadın. Nesime, hayatı boyunca, kadınların açık ve hareketli bir toplumun aktif üyeleri olması vizyonu doğrultusunda özgürlüklerinin geliştirilmesi için mücadele etti. Şimdi Nesime için sesimizi yükseltiyoruz ve özgürlük talep ediyoruz.

ÇEVRE AKTİVİSTİNİN AMAZONLARI KORUMA MÜCADELESİ HAYATINA MÂL OLABİLİR

On yıllardır Putumayo bölgesindeki çiftçilerle dayanışma gösteren Jani Silva, tüm hayatını çevreyi ve doğal kaynakları savunmaya adanmış bir çevre savunucusu.

Jani, yaptığı çalışmalar nedeniyle Ecopetrol şirketiyle ihtilafa düştü. Şirket 2006’da bir kısmı doğa koruma alanına giren bölgelerde işletme ruhsatı almıştı. 2009’da işletme ruhsatı, Amerisur petrol şirketine geçti. O tarihten beri en az iki kez petrol sızıntıları meydana geldi ve bu sızıntılar, yerel toplulukların bağımlı olduğu su kaynaklarını zehirledi.

Toprağı savunmanın Jani’nin hayatı o günden beri asla eskisi gibi olmadı. Jani, kim oldukları bilinmeyen saldırganlarca takip edildi, korkutuldu ve ölüm tehditleri aldı. COVID-19, evlerine kapanmak zorunda kalan ve koruma tedbirlerini kısıtlanan aktivistler için durumu daha da kötüleştirdi.

Hepimizin hayat kaynağı olan Amazonları savunmak Jani’nin hayatına mâl olabilir, Jani’ye ve ADISPA üyelerine gerekli koruma sağlanmalı!

KELİMELERİN GÜCÜNE GÜVEN!

Uluslararası Af Örgütü’nün dünyayı bir ağ gibi saran ve dayanışmanın sınırsızlığını gösteren Haklar İçin Yaz kampanyası ile şimdi dünyanın her yerinden insanlar için harekete geçme zamanı.

Yalnızca kelimelerin gücüne inanarak hiç tanımadığın birine el uzatabilir, Amazonlardaki bir aktivistin korunmasını sağlayabilir, hemen yanı başındaki üniversite öğrencileri için beraat talep edebilir, mülteci haklarının sınır tanımadığını hatırlatabilir, bir kız çocuğunun babasına kavuşmasını sağlayabilirsin.

Yazdığın mektuplar ve attığın bir imza sayesinde Nesime özgürlüğüne kavuşabilir ya da Popi ve Bongeka’nın katillerinin adalet önüne çıkmasını sağlayabilirsin. Tüm çabamız hak ihlallerinin son bulması ve benzerlerinin gelecekte yaşanmaması için, biliyoruz ki hak ihlallerini en güçlü dayanışmalar aşar. O nedenle;

**KELİMELERİN GÜCÜNE GÜVEN,
HAKLAR İÇİN YAZ!**

FERİDE ACAR ANLATTI: İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE ETRAFINDAKİ TARTIŞMALAR

İstanbul Sözleşmesi'nin uzman denetim grubu GREVIO'nun ilk başkanı, CEDAW komitesi eski üyesi ve kadın hakları alanında uzun yıllar emek veren Prof. Dr. Feride Acar'a İstanbul Sözleşmesi hakkında merak ettiklerimizi sorduk. Söyleşimizin tamamına ise internet sitemizden ([amnesty.org.tr](https://www.amnesty.org.tr)) ulaşabilirsiniz.

DAMLA KURU

Lobi ve Savunuculuk Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

GÖKSU ÖZAHISHALI

Kampanyalar ve Aktivizm Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Son dönemde Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi(CEDAW) ve İstanbul Sözleşmesi'ne (İS) çok atf yapıyor. Biraz bize iki sözleşmenin ortaklıklarından ve farklılıklarından bahsedebilir misiniz?

Feride Acar: Bunların çok atf yapılan sözleşmeler olduğunu söylemeniz hoşuma gitti. Ama yeterince bilindiklerini düşünmüyorum. CEDAW, BM'nin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi'dir. Türkçe'ye 'her türlü ayrımcılığın önlenmesi' diye çevrilmiştir ama doğrusu ayrımcılığın ortadan kaldırılması, 'yok edilmesidir'. Diğeri ise Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir ve İstanbul Sözleşmesi (İS) olarak bilinir, çünkü 2011 senesinde Avrupa Konseyi tarafından, Türkiye'nin başkanlığı döneminde İstanbul'da imzaya açılmıştır. Bu sözleşme de Türkçe'ye aile içi şiddet ifadesi ile çevrilmiş olsa da orijinali aile içi şiddet değil; ev içi şiddete ilişkindir.

Söz konusu iki sözleşme hem biriyle çok yakından bağlantılı hem de birbirinden farklıdır. CEDAW bir BM sözleşmesidir yani küresel düzeyde geçerliliği vardır. İS ise bölgesel bir sözleşmedir çünkü Avrupa Konseyi sözleşmesidir. Ama bu sözleşmenin de Avrupa Konseyi üyesi olmayan devletler tarafından imzalanması, onaylanması imkânı vardır. Yani İS küresel bir metin haline gelme potansiyeli taşımaktadır.

Özünde iki sözleşme de kadınların insan hakları sözleşmeleridir. Bu durumun Türkiye açısından önemli ise her iki sözleşmenin de Anayasa'nın 90. maddesi

gereği, usulüne göre kabul edilmiş ve onaylanmış olan insan hakları sözleşmeleri olmalarından ötürü, ulusal yasalarla çelişmeleri durumunda sözleşmelerin esas alınması gereğidir. Yani yasanın çelişen hükümleri varsa sözleşmeye göre değiştirilmesi gerekir. Bu nedenle de Türkiye açısından bakıldığında her iki sözleşme de çok güçlü enstrümanlardır.

Aralarındaki farka gelince, CEDAW kadınların insan hakları alanında geniş kapsamlı bir sözleşme; hatta bu belge için 'kadınların insan haklarının küresel anayasası' denilmektedir. Bu sözleşme çalışma yaşamından özel yaşama, eğitimin, siyasete ve toplumsal kaynakların dağılımına kadar aklınıza gelebilecek her alanda kadınlara karşı ayrımcılığın yok edilmesini öngörmektedir. Diğer bir ifade ile, CEDAW kadınların insan haklarından erkeklerle eşit şekilde yararlanmalarını öngören bir sözleşmedir.

İS ise öncelikli olarak, kadınlara yönelik şiddeti önleme sözleşmesidir. İS, CEDAW ile bağlantılıdır çünkü kadınlara yönelik şiddetin, kadınların insan haklarının ihlali olduğunu söyler ve bu tür şiddetin ayrımcılığa dayandığı ön kabulünden hareket eder. CEDAW çok daha genel, çok yönlü ve ilke odaklı bir sözleşmedir. İS ise özgüldür, somut sorunlara odaklıdır; ayrıntılı ve yol haritası veren bir sözleşmedir.

CEDAW'da kadınlara yönelik şiddete ilişkin bir madde, bir düzenleme yoktur çünkü 1970'li yıllarda, yani CEDAW'ın BM'de müzakere edilip kabul edildiği dönemde, orada bulunan devletlerin çoğunun temsilcileri 'kadınlara

yönelik şiddet' kavramını çok uzak ve de yabancılaştırıcı bulmuşlar ve bu kavramın uluslararası bir dokümanda yer almasının uygun olmayacağı görüşü hâkim olduğu için CEDAW metninde 'kadınlara yönelik şiddet' yer almamıştır.

Sözleşmenin onaylanmasından bu yana geçen sürede Türkiye'de yasalar ve mevzuatta birtakım değişiklikler oldu. Geldiğimiz noktada yasaları ve mevzuatı sözleşme ile uyumlu buluyor musunuz? Hukuki çerçevenin uygulamaya etkin yansıdığını düşünüyor musunuz?

Feride Acar: Bütüncül politikalar açısından, sözleşmenin onaylanmasından bu yana geçen sürede, Türkiye'nin sözleşmeye uyum doğrultusunda bir yasa çıkardığı ve bazı mevzuat değişiklikleri yaptığını biliyoruz. Bunların olumlu olduğu İS'nin denetim organı olan GREVIO'nun Türkiye'de 2018'de yaptığı inceleme ile de tespit edilmiştir. Bu kapsamda en önemli gelişme 6284 sayılı yasanın çıkarılmasıdır. Bu yasa hakikaten önemlidir ve yüzde yüz olmasa da İS'yi büyük oranda kapsayan bir yasadır. 6284 sayılı yasa İstanbul Sözleşmesi'nin temel prensiplerine uyumlu bir yasadır ama sözleşmeden daha dar kapsamlıdır. O anlamda da Türkiye'nin mevzuatında sözleşmenin bütününe kapsayacak nitelikte hem yasaların hem kurumların hem de uygulamaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır. 6284 sayılı yasanın İS ile uyumuna ilişkin olarak tabii ilk göze çarpan husus yasanın 'aile içi

şiddet' dediği, sözleşmenin ise 'ev içi şiddetten' bahsettiği gerçeğidir. Az önce belirttiğim gibi, İS'de 'aile içi şiddet' terimi kullanılmaktadır ama sözleşmenin Türkçe tercümesinde, nedense, 'ev içi şiddet', 'aile içi şiddet' olarak çevrilmiştir. Bunun pek çok nedeni olduğu düşünülebilir ve durum tabii eleştirilebilir. Ancak, görece iyi olan husus şudur: 6284 sayılı yasa her ne kadar 'aile içi şiddet' ifadesini kullansa da yasada bu olgu için kullanılan tanım sözleşmede 'ev içi şiddet' için kullanılan tanımla aynıdır. Bu bakımdan 6284 sayılı yasa sözleşmenin öngördüğü şekilde aynı evi paylaşan, geçmişte paylaşmış olan veya farklı bağlarla birbirine bağlı olabilecek olan kişilerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğramaları durumunda onları koruyan bir yasadır.

GREVIO komitesi 2018'de Türkiye'ye ilişkin raporunu yazdığı zaman kadınlara yönelik şiddetle mücadele adına Türkiye'de devlet ve sivil toplum tarafından bazı iyi adımların atıldığını teslim ederken daha kat edilecek çok yol olduğunu vurgulamış ve birtakım olumsuz gelişmelerin varlığını da saptamıştır. Bu kapsamda, Türkiye'ye 'ivedilikle yapılması' tavsiye edilen temel öneri toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin bütün politika ve önlemlere ana ilke olarak yerleştirilmesidir. Ancak Türkiye'de o günden bugüne olanlara, atılan adımlara bakacak olursak, GREVIO önerisinin tam tersi bir yönde ilerlendiğini görüyoruz. Türkiye'de neredeyse 'toplumsal cinsiyet eşitliği' terimi zararlı ve tehlikeli bir ifade olarak tanıtılır oldu; yasal olmasa bile enformel yollarla bütün devlet ve her kademedeki eğitim kurumlarında,

plan ve program dokümanlarında bu terimin kullanılması adeta yasaklandı.

Öte yandan, sadece 6284 sayılı yasada değil, birçok yasada hala çok ciddi eksikler, boşluklar ve belirsizlikler olmasına karşın bunların giderilmesi yönünde GREVIO raporunun önerileri doğrultusunda adım atıldığı söylenemez. Örneğin, İS psikolojik şiddetten, fiziki şiddete, cinsel şiddetten gebeliğin zorla sonlandırılmasına, Türkçe’de kadın sünneti denilen ‘kadınların genital olarak sakatlanmasına’ kadar bazı şiddet türlerini sıralıyor. Bunların içerisinde zorla evlendirme de ısrarlı takip de var. Sözleşmeye göre devletler bunları ceza yasalarında suç olarak tanımlamak ve cezaya tabii kılmak zorundadırlar. Ancak, Türk Ceza Yasası’nda hala ‘ısrarlı takip’ diye bir suç yok ve bu hem İstanbul Sözleşmesi’ne uyum açısından hem de kadınlara şiddetin bu kadar yoğun olduğu bir toplumda eril değerlerin dönüştürülmesi yönünde atılması gereken adımlar açısından kanımca, ciddi bir eksiklik.

Yasalardaki eksikliklere değindim; uygulamalarda daha da büyük eksiklikler var. Bu bağlamda, İS’de çok önemsenen kadınlara yönelik şiddet konusunda veri, istatistik toplamak ve sistemli araştırma yapmak gibi alanlardaki zafiyet ortada. Düzenli olarak idari veri toplamak, bunları kurumlar arası karşılaştırılabilir, ulusal düzeyde tek elde toplanmış ve ulaşılabilir hale getirmek ve bu verilerin (ör. değişik kolluk birimlerinden, sağlık ya da eğitim kurumlarından gelen farklı verilerin) standart olarak önemli olan bütün unsurları (ör. şiddet kime karşı uygulanmış, kim uygulamış, nerede uygulanmış, uygulayanla şiddet gören arasındaki ilişki neymiş vb.) içermesini sağlamak, bu tür bilgileri içeren güvenilir bir ulusal veri tabanı oluşturmak gerekiyor. Bu veri bankasının devamlı güncellenmesi ve erişime açık olması lazım. Ülkemizin bu konuda yeterli bir konumda olduğumuzu söylemek çok zor.

Sivil toplumun ve kamunun kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda koordinasyonu önemlidir. Bu anlamda ne tarz çalışmalar yapılıyor? Koordinasyonu arttırmak için iki tarafın da atması gereken adımlar nelerdir?

Feride Acar: Hem İS’de hem CEDAW’da, devletin kadın hakları, kadın erkek eşitliği ve kadınlara yönelik şiddetle mücadele alanlarında çalışan sivil toplum kuruluşlarını desteklemesi, onlarla ortaklaşa çalışarak etkili sonuçlar alması

beklenir. Çünkü biliyoruz ki, bütün dünyada kadınların insan hakları ve özellikle de kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda, bu olgu çoğunlukla ‘özel alan’ kapsamında gerçekleştiği için, kadın sivil toplum örgütlerinin bilgisi, deneyimi ve birikimi devlet kurumlarından daha fazla olabiliyor. Dünya deneyimi bu konuda devletin sivil toplum kuruluşları ile el ele çalışmasının soruna daha etkili müdahale edilebilmesi için en açık yol olduğunu gösteriyor.

Bizim toplumumuzda ise son yıllarda artan kutuplaşma ve bölünmüşlük, maalesef gündelik siyasetin üstünde olması gereken toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların insan hakları ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi gibi konulara da taşınmış durumda. Onun için bir yanda devlet kurumlarının ilişki kurduğu, yakın çalıştığı belli bir sivil toplum kesimi var; öte yandan konuyla ilgili olarak devletin hiç iş birliği yapmadığı, hiç desteklemediği başka bir sivil toplum kesimi ve onun örgütleri var. Maalesef bu tür gündelik siyasi kamplaşmalar, devletin kadınlara yönelik şiddet konusunda sivil toplum ile olan ilişkilerini etkiliyor ve kanımca mücadelenin etkisini de kısıtlıyor.

GREVIO’nun 2018 yılı raporunda Türkiye ile ilgili bazı olumlu gelişmeler kaydedildi, yanı sıra birçok alanda ciddi eksiklikler de tespit edildi. Bunlar arasında sizce öncelikli olarak çözümlenmesi ve harekete geçilmesi gereken noktalar neler?

Feride Acar: Aslında eksiklikler GREVIO raporunda ‘ivedilikle yapılması gerekli’ diye nitelenen başlık altında belirtilmiştir. Benim kişisel görüşümde hem önemli hem de kolay olanları en önce yapmak lazım. Hem kolay yapılabilip hem de sonuç alınabilecek değişiklikler var. Ben bunların en başında 7 gün 24 saat sadece kadınlara yönelik şiddet konusunda hizmet veren ve ülkedeki her kadının kolayca ulaşabileceği bir telefon hattının geldiğini düşünüyorum. Bu hat, ne maddi ne insan gücü açısından başa çıkılamayacak bir konu değil. Türkiye’de kadınlara yönelik şiddetin yetkililere bildirilmesinin çok yetersiz kaldığını; kadınların bu olguyu bildirmekte zorluklarla karşılaştığını biliyoruz. Devletin istatistikleri de bunu söylüyor. Bunu basitleştirecek en kolay yöntem 7/24 telefon hattı. Son dönemde KADES diye bilinen yeni bir akıllı telefon uygulaması getirildi. Devlet yetkileri “daha çok başvuru olsun istiyoruz ama yapılmıyor” diyorlar. Ancak burada çok temel sorular var. Memleketimizde

her kadının akıllı telefonu mu var? Her kadının öyle bir uygulamayı kullanabilecek bilgi ve beceri birikimi mi var? Neden bunun tercih edildiğini ve 7/24 telefon hattının kurulmadığını anlamak çok zor. Sivil toplum 7/24 telefon hatları kuruyor. Şimdi belediyelerle bu anlaşmalar yapılıyor. Yerel yönetimler bu hizmeti sunmaya hazırlanıyor ama devlet neden hala yapmaz bilmiyorum.

Türkiye’de son yıllarda olumlu olarak değerlendirilen adımlardan biri de ŞÖNİM’lerin (Şiddet Önleme Merkezleri) kurulmasıdır. Bunların sayılarının hala yetersiz olduğu ve Türkiye’nin her yerinde olmadıkları da gerçek. ŞÖNİM’lerde geçerli bazı kuralların da kadınların insan hakları bağlamında gözden geçirilmesi gerekmektedir. Örneğin, 65 yaş üstü kadınların ya da 14 yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınların bu merkezlere barındırılmasının mümkün olmadığı raporlanıyor.

Tabii yasalarda ve adli süreçte de değişiklikler gerekli. Biraz önce de bahsettim ısrarlı takibin TCK’da suç olarak tanınması, şiddete maruz kalmış kadınların süreç içerisinde ikincil mağduriyete uğramalarının önlenmesi gibi. Özellikle cinsel şiddet mağduru kadınlara soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde yaşadıklarının tekrar tekrar anlatılınması, hatta bazen kendilerine şiddet uygulayanlarla yüz yüze gelecekleri ortamların olması engellenmeli.

İS ‘mağdur odaklı’ bir sözleşmedir. Failin haklarına değil mağdurun haklarına öncelik verir. Bu kapsamda pandemi döneminde yaşanan bir gelişmeden bahsetmek istiyorum. İnfaz yasası kapsamında cezaevinde bulunan bazı hükümlü ya da tutukluların pandemi nedeni ile dışarı çıkmalarına izin verildi. Çıkanlar arasında daha önce kadına yönelik şiddet nedeni ile alınmış olan evden uzaklaştırma ya da koruma tedbirleri kapsamında olan ya da bu suçtan hüküm giymiş olan kişiler de vardı. İS’ye göre bu gibi durumlarda devletin muhakkak mağdura durumu önceden haber vermesi, failin serbest bırakılacağını söylemesi ve buna yönelik olarak önlem alınması için fırsat tanınması lazım. Ben böyle bir şeyin Türkiye’de yapıldığını duymadım.

Son ama çok önemli olarak da şunu vurgulayayım. Tüm kuruluşlarda ilgili mensupların, özellikle de yargı camiasının, hakimlerin, savcılarının ve avukatların uluslararası normlar hakkında eğitilmeleri gerekli.

Bütün önerilerin olmazsa olmazı ise yeterli

kaynak tahsis edilmesidir. Bütçelerden bu alana yeterli kaynak ayrılması ve o kaynağın doğru kullanılması için toplumsal cinsiyet bakış açısı ile donanmış, yeterli ve bilgili kadroların olması lazım. Toplumsal cinsiyet kavramını yadsıdığınız, yok ettiğiniz ya da çok kötü ve zararlı bir şeymiş gibi gösterdiğiniz zaman bu iş temelinden sarsılıyor ve imkansızlaşıyor.

Sivil toplum örgütleri sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanmasını talep ederken, bu senenin ortalarında sözleşme negatif bir şekilde gündeme getirildi. Çok geçmeden Avrupa’da çeşitli ülkelerde de benzer tartışmaları izledik. Bu tartışmalar her ne kadar ülkelerin yerel meseleleriymiş gibi ele alsın da uluslararası bir eğilim gözlemledik. Bu konuyu bir de sizin bakış açınızdan ele alabilir miyiz?

Feride Acar: Dünyanın birçok yerinde bu tür tartışmaların yeniden güç kazandığını görüyoruz. Pek çok nedeni var, her yerde kendine özgü nedenler de var ama genelde son elli altmış yılda, kadınların insan hakları alanında kazanılmış olan mesafenin yüz yıllardır yerleşik düzen olan patriarkayı ciddi biçimde sarstığını ve rahatsız ettiğini söyleyebiliriz. Dolayısı ile bu duruma yönelik tepkilerin çıkması beklenebilir. Bu bağlamda bazı toplumlarda İS, kadın haklarına, kadın erkek eşitliğine, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çıkan kesimlerin somut hedefi haline geldi. Kanımca bunun sözleşmenin

içeriğiyle de doğrudan bir alakası yok. Değindiğim bu zihniyetin, toplumsal dönüşüme genel karşı çıkışı, tepkisidir yaşanan. Farklı söylemler kullanılıyor ama bütün karşıtlıkların özünde ataerkil yapının ürettiği kadın erkek hiyerarşisi savunusu olduğunu söyleyebilirim. Bu günümüzde bazen dini referanslar, bazen milliyetçi söylemlerle meşrulaştırılıyor. Bu bağlamda inanılmaz tutarsızlığı ile beni hayretlere düşüren bir örnek vereyim. Bir Doğu Avrupa ülkesinde, İS’nin imzalanmasına karşı çıkan grupların kullandığı argüman “Biz 400 sene İstanbul’un hakimiyeti altında yaşadık, bu sözleşmeyi kabul ederek tekrar İstanbul hakimiyetine mi girmek istiyoruz?” İstanbul’da imzaya açıldığı için ismi kısaca İstanbul Sözleşmesi diye anılan bu kadınlara yönelik şiddete ilişkin Avrupa Konseyi sözleşmesinin Osmanlı İmparatorluğu ile nasıl bir alakası olabilir? Burada şu veya bu temelsiz iddia ile yapılmaya çalışılan eril zihniyetle donanmış, kadın erkek eşitliğine özde karşı olan grupların yürütmeye çalıştığı bir karalama kampanyasıdır. Nitekim son aylarda ülkemizde yaşanan bazı gelişmeler bu çevrelerin itirazlarının yalnız İstanbul Sözleşmesi’ni değil, Türkiye’nin 1970’lerde taraf olduğu CEDAW’a kadar uzanır hale geldi.

Ama ne oldu? Türkiye’de İS’den çıkılması gibi söylemlere kadın hareketinin öncülüğünde büyük bir toplumsal tepki oluştu. Toplumun farklı kesimleri İS’nin ne olduğunu çok daha iyi öğrendiler ve toplumda sözleşmeye olan destek

bariz biçimde arttı.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadan tamamen sona ermesi mümkün değil. Ancak en çok karşı çıkan noktalardan biri de bu kavram. Ne demek toplumsal cinsiyet eşitliği? Neden ve nasıl bir ilişkisi var kadına yönelik şiddetle?

Feride Acar: İstanbul Sözleşmesi net olarak, toplumsal cinsiyeti herhangi bir toplum tarafından belli bir zamanda kadınlara ve erkeklere verilen roller, onlardan beklentiler ve onlara yönelik bakış açısı olarak tanımlıyor. Yani bu sosyolojik bir kavram; toplumlar tarafından oluşturuluyor. Dolayısıyla zaman içinde değişebilir ve toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Burada önemli olan nokta, toplumca kadınlara ve erkeklere verilen bu farklı rollerin ya da onlardan olan beklentilerin toplumda bir hiyerarşi yaratması. İşte bu hiyerarşi kadınların, aile yaşamından eğitime, istihdam ve siyasete kadar her alanda ayrımcılığa uğramasına, ezilmesine ve şiddet görmesine neden oluyor. Dolayısıyla, bu ilişkilerle toplumsal cinsiyet bakış açısıyla bakmak demek, bunu görebilmek ve anlamak demek.

Toplumsal cinsiyet eşitliği de böyle bir yaklaşımı meşrulaştırmamakla, bu hiyerarşiyi kabul etmemekle sağlanabilir ve kadınlara yönelik şiddeti önlemenin ‘olmazsa olmaz’ ön koşuludur. İstanbul Sözleşmesi’nin söylediği de tamamiyle ve sadece bundan ibarettir.

PROF. DR. AYŞE BUĞRA EŞİ OSMAN KAVALA’NIN SÜRECİNİ ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ İÇİN YAZDI...

HUKUK DEVLETİNDE BÖYLE BİR İDDİANAME MÜMKÜN MÜDÜR?

Eşim Osman Kavalı 17 Ekim 2017 tarihinde göz altına alındığı günden beri dört duvar arasında özgürlüğünden yoksun olarak yaşıyor. Bu süre içinde kendisine Türk Ceza Kanunu’nun üç ayrı maddesiyle ilgili suçlamalar yöneltildi. Bunlardan birincisi, hükümeti devirmek maksadıyla 2013 yılında Türkiye’nin 81 ilinde milyonlarca insanın katıldığı protesto eylemlerini “organize ve finanse etmek” gibi fantastik diye tanımlanabilecek bir suçlamaydı. Bununla ilgili dava, 18 Şubat 2020 tarihinde beraat kararıyla sonuçlandı. İkinci suçlama, anayasal rejimi ortadan kaldırmaya yönelik bir askeri darbe girişimine katılmakla ilgiliydi. Eşim tutuklandıktan sonra bu ikinci suçlamayla ilgili tahliye kararı verildi, arkasından yeniden tutuklama kararı alındı ve bunu ikinci bir tahliye kararı izledi. 29 Eylül 2020 tarihinde düzenlenen son iddianamede bu ikinci suçlamayla yeniden karşılaştık. Ama bu iddianameye üçüncü bir suçlama, “casusluk” suçlaması da eklenmişti.

Bu süre içinde, 10 Aralık 2019 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) eşimin tutukluluğunun haksız olduğu ve derhal tahliye edilmesi yönünde karar aldı. AİHM kararının kesinleşmesine ve bu arada bir beraat kararı alınmış olmasına rağmen eşimin tutukluluğunun kesintisiz olarak sürmesi karşısında, Anayasa Mahkemesi’ne, haksız tutukluluk başvurusunda bulunduk. Darbe “teşebbüsüne katılma” ve “casusluk” suçlamalarını içeren son iddianame, Anayasa Mahkemesi’nin konuyu görüşeceği gün çıktı ve görüşme ertelendi.

Bu son iddianameyi okuduktan sonra, biz evrensel hukuk normlarından ve yasalardan bahsederken artık karşımızda bize durumumuzun bunlara uygun olduğunu anlatmaya çalışan kimse kalmadığını düşünmeye başladım. Artık kimse bize yalan söylemek lüzumunu bile hissetmiyor diye düşünmeye başladım. Karşılaştığımız durumun niteliğinin anlaşılması için, herkesin bu iddianameyi okumasını isterdim. 64 sayfalık bir metnin okunmasının zor olduğu düşünülebilir, ama o kadar zor değil. Metinde pek çok siyasi tahlil ve pek çok tekrar var. Tahlil ve tekrarlar çıktıktan sonra, ortada makul şüphe zemini oluşturabilecek bir bilgi ve belge olup olmadığını okuyanlar takdir edebilir. Bir hukuk devletinde böyle bir iddianamenin hazırlanması mümkün müdür değil midir, okuyanlar bunu da takdir edebilir.

DÜŞÜNÜLMESİNİ İSTERDİM...

Bu süreç içinde, bizim neler yaşadığımız da tahmin edilebilir. Ama ben bütün bunların, eşim için, benim için ve ailemiz için ne anlama geldiğinin bir kere daha düşünülmesini isterdim. Tutukluluğun AİHM’nin haksızlık tutukluk kararı verip derhal tahliye talep etmesinden sonra hala sürmesinin bizi nasıl etkilediği üzerine düşünülmesini isterdim. Bir insanın, beraat ettiği gün eşyalarını toplayıp

evine dönmek için hazırlanarak yola çıktıktan sonra cezaevi aracının yoldan çevrilmesi ve tekrar tutuklanarak cezaevine götürülmesinin nasıl bir şey olduğunun düşünülmesini isterdim. Anayasa Mahkemesi’nin bizim haksız tutukluluk başvurumuzu toplantı gündemine aldıktan sonra başvurumuzla ilgili gündem maddesini tartışmayı ertelediğini, toplantının yapıldığı gün duymak nasıl bir şeydi, bunun düşünülmesini isterdim. Bu AYM toplantısının ve erteleme kararının, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin AİHM kararının uygulanmaması halinde Türkiye’ye uygulanacak yaptırım kararlarını tartıştığı ikinci toplantısıyla aynı güne rastladığının da dikkate alınmasını isterdim. Casusluk gibi bir suçlamanın, bir insan için ve onun ailesi için ne demek olduğunun, bunun üzerimizde nasıl bir etki yaptığının da düşünülmesini isterdim. Bütün bu yaşananlar karşısında, eşimin, benim ve eşimin oğlunu bir daha göremeyeceğini düşünen 94 yaşındaki annesinin düpedüz işkenceye maruz kaldığımız düşünülebilir zannediyorum.

Son günlerde Türkiye’de yargının işleyişiyle ilgili sorunların siyaset gündemine geldiğini görüyoruz. Bu sorunları çözmek için bazı girişimlerde bulunulması gerektiği anlaşılmış gibi görünüyor. Türkiye’de haksızlığa uğrayan ve mağdur olanlar bizden ibaret değil, bunu biliyorum. Ama eşimin başına gelenler, onun kendisine uygun bir suç aranırken üç yılı aşkın bir süre boyunca tutuklu olarak cezaevinde kalması, Türkiye’de ve Türkiye dışında pek çok insanın dikkatini çeken özel bir durum oluşturmuş durumda. Bu yüzden de, evrensel hukuk normlarına uygun bir biçimde işleyen bağımsız bir yargının gerekliliği üzerine bugün söylenenleri inandırıcı bulabilmek için, bu özel durumla ilgili olarak ne zaman ne yapılacağını görmek önem kazanıyor zannediyorum. Ben kendi hesabıma, bunları görmeden yargı konusundaki gelişmeler konusunda umutlu olmaya cesaret edemeyeceğim.

HAK İHLALLERİNDE SORUMLULUK TAŞIYAN PALANTIR TEKNOLOJİ NEW YORK BORSASI'NDA

PALANTIR TEKNOLOJİ ŞİRKETİNİN HİSSELERİ NEW YORK MENKUL KIYMETLER BORSASI'NDA HALKA ARZ EDİLDİ, HAK İHLALLERİNE ÇANAK TUTAN ŞİRKET, İNSAN HAKLARI AÇISINDAN KAYGI YARATIYOR.

Çeviri: **DİLA KELEŞ**
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Palantir Technologies isimli yazılım şirketi 29 Eylül'de New York Menkul Kıymetler Borsası'nda (NYSE) listeye girdi. Uluslararası Af Örgütü, şirketin NYSE listesine alınması hakkında bir brifing yayımladı. Doğru Olanı Yapmamak: Palantir İnsan Haklarına Acilen Saygı Göstermeli başlıklı brifingde, Palantir'in, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi (ICE) ile yaptığı sözleşmelerde insan haklarına özen yükümlülüğünü yerine getirmediği belirtildi. Şirketin, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla ürettiği teknolojiler, sığınmacılar ve göçmenlerin insan haklarına yönelik ihlallerde kullanılıyor.

“İNSANİ AÇIDAN MALİYETİ HER NE OLURSA OLSUN KÂRA ÖNCELİK VEREN BİR ŞİRKET DAHA!”

Uluslararası Af Örgütü Silikon Vadisi Girişimi Direktörü Michael Kleinman konu hakkında yaptığı açıklamada, “Palantir, yurt dışında insan haklarını ihlal eden rejimlerle katıyen iş yapmayacağını söyleyerek etik ilkelerinin reklamını yapıyor. Ancak Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin göçmenleri ve sığınmacıları hedef alan zarar verici politikalarını uygulamak için Palantir'in ürettiği teknolojiyi kullandığı ve Palantir'in ABD'de Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi ile doğrudan iş birliği yapma konusundaki istekliliği düşünüldüğünde bu açıklama son derece ironiktir” dedi. Kleinman, sözlerini şöyle sürdürdü, “Gözlerimizi kapatıp, mevcut tüm kanıtlara rağmen Palantir'i insan haklarına saygılı bir şirketmiş gibi düşünebilir veya

görünenin adını koyabiliriz: İnsani açıdan maliyeti her ne olursa olsun kâra öncelik veren bir şirket daha!”

Uluslararası Af Örgütü 10 Eylül'de Palantir'e bir mektup yazarak, şirketin Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin kullanımına sunulacak ürün ve hizmetlerle ilgili olarak ABD İç Güvenlik Bakanlığı ile yaptığı sözleşmeden kaygı duyduğunu ifade etti. Palantir, verdiği yanıtta, yalnızca Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin İç Güvenlik Soruşturmaları (HSI) adı verilen ceza soruşturmaları birimiyle sözleşme yaptığını ve bu nedenle yazılımının, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin Yaptırım ve Sınır Dışı Operasyonları (ERO) biriminin göçmenlere yönelik sivil yaptırımlarını “kolaylaştırmadığını” vurguladı. Fakat bu iddia, Palantir'in sağladığı teknolojilerin bu bağlamda da kullanıldığını gösteren diğer kanıtlarla uyumuyor. Şirketin mevcut durumda itiraz ettiği, ABD hükümetinin resmi kayıtları da buna dahil.

Palantir, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi ile imzaladığı sözleşmelerin insan hakları açısından yarattığı riskleri ciddi bir şekilde ele almak yerine, sorumluluklarından kaçmaya ve bunları en aza indirmeye çalıştı. Ayrıca şirket, ürettiği teknolojinin, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin insan hakları ihlallerini kolaylaştıracak şekilde kullanılmasını engellemek için hangi adımları atarak özen yükümlülüğünü yerine getirdiğine dair herhangi bir kanıt sunmadı.

TEKNOLOJİ, GÖÇMENLER VE ONLARA YARDIM EDENLERİ GÖZALTINA ALMAK İÇİN KULLANILDI

Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi 2017'de ebeveynleri ve refakatsiz çocuklara bakım veren kişileri gözaltına almak için Palantir'in teknolojilerini kullandı. Bunun sonucunda gözaltına alınan kişiler tutuklandı ve çocukların ruhsal sağlığına zarar verildi. Benzer şekilde, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi, toplu baskınları planlamak için de şirketin teknolojilerine başvurdu. Örneğin Ağustos 2019'da Mississippi'de gerçekleştirilen baskınlar, çocukların ebeveynlerinden ve onlara bakım veren kişilerden ayrılmasına sebep oldu. Ailelere ve topluluklara telafisi

olmayan zararlar verdi. Bu baskınlar, uzun süreli tutuklamalara ve sınır dışı uygulamalarına yol açtı. Palantir'in ICM ve FALCON isimli bilgi sistemleri, İç Güvenlik Bakanlığı ve Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin, gözaltılar ve işyeri baskınlarını gerçekleştirebilmek için göçmenleri ve sığınmacıları tespit etmesini, soruşturmasını, izlemesini ve bu kişiler hakkında bilgi paylaşmasını mümkün kılarak bu operasyonları kolaylaştırdı.

UAÖ: TEKNOLOJİ İNSANLAR İÇİNDİR VE İNSAN HAKLARI İHLALLERİNDE KULLANILAMAZ

Şeffaflık, özen yükümlülüğünün temel bir unsurudur. Palantir, Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi ile imzaladığı sözleşmelerin insan hakları açısından yarattığı risklerle mücadele etmek için hangi adımları attığına dair ayrıntıları açıklamıyor ve böylelikle insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğünü yerine getirmiyor. Uluslararası Af Örgütü, şirketi, ürettiği teknolojilerin insan hakları ihlallerini kolaylaştırmakta kullanılmasını engellemeye çağırıyor. Palantir acilen insan haklarına özen yükümlülüğünü yerine getirmeli ve teknolojilerinin ABD hükümeti tarafından göçmenlere ve sığınmacılara yönelik ihlallerde kullanılmasını önlemek için etkin adımlar atmalıdır. Şirket, özen yükümlülüğünün bir parçası olarak, sözleşmeler aracılığıyla Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'ne temin ettiği teknolojilerin ve insan hakları konusunda aldığı tedbirlerin ayrıntılarını yayınlamalıdır. Palantir, teknolojilerinin göçmenlere ve sığınmacılara yönelik ihlallerde rol oynamadığını gösterene ve teknolojilerinin bu amaçla kullanılmamasını sağlayana kadar, göçmenlere yönelik sivil yaptırımları kolaylaştıran ürün ve hizmetlerin İç Güvenlik Bakanlığı ve Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'ne temin edilmesine ilişkin tüm faaliyetlerini durdurmayı bir seçenek olarak değerlendirmelidir.

Ayrıca Uluslararası Af Örgütü, Amerikan Kongresi'ni, Palantir'in İç Güvenlik Bakanlığı ve Sağlık ve İnsani Hizmetler Bakanlığı da dahil olmak üzere ABD'nin resmi birimleriyle imzaladığı sözleşmeleri sıkı bir denetimden geçirmeye çağırıyor.

ARKA PLAN VE BAĞLAM

Uluslararası Af Örgütü'nün yaptığı araştırma, ABD İç Güvenlik Bakanlığı ve Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin göçmenlere ve sığınmacılara yönelik insan hakları ihlalleri işlediğini belgeledi. Belirlenen ihlaller:

- Sığınma süreçlerine erişimi sınırlandırma,
- Aileleri hukuka aykırı şekilde ayırma,
- Çocuklar da dahil sığınmacı ve göçmenleri zorunlu olarak ve belirsiz sürelerle gözaltında tutma,
- Kişileri ağır insan hakları ihlallerine maruz kalabilecekleri ülkelere geri gönderme ve sınır dışı uygulamalarına izin veren hukuka aykırı politikalar.

Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin, göçmenlere ve sığınmacılara zarar veren politikaları hayata geçirmek üzere faaliyetlerinde Palantir'in ürettiği teknolojileri kullanması sonucunda insan hakları örgütleri kaygılarını Palantir şirketine ilettiler. Palantir'in ICM ve FALCON isimli bilgi sistemleri, İç Güvenlik Bakanlığı ve Göçmenlik ve Gümrük Muhafaza Dairesi'nin göçmenleri ve sığınmacıları tespit etmesi, soruşturması, izlemesi ve bu kişiler hakkında bilgi paylaşmasını mümkün kılarak ilgili faaliyetleri kolaylaştırdı ve sonuçta ailelerin zorla ayrılmasına, gözaltı ve sınır dışı uygulamalarına sebebiyet verdi.

Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı brifing Palantir'e odaklanıyor olsa da tüm şirketler, faaliyetlerini yürüttükleri tüm süreçlerde insan haklarına saygı göstermekle yükümlüdür.

- DAVA GÖZLEM PROGRAMI -

DURUŞMA SALONUNUN AÇIK KAPISI: ALENİYET İLKESİ

BATUHAN DURMUŞ

Dava Gözlem Program Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

“Gizliliğin karanlığında kem menfaatler ve kötülüğün her türlüşü cirrit atar. Yargılamadaki adaletsizliğin ne kadar engellenebileceğinin sınırlarını aleniyet çizer. Aleniyetin olmadığı yerde adalet de olmaz. Aleniyet tam anlamıyla adaletin ruhudur. Gayretin en keskin kamçısı ve sahtekarlığa karşı en güvenilir tedbirdir. Hakimın mahkemede hüküm verirken kendi olarak kalmasını sağlayan aleniyettir.”¹

Jeremy Bentham

Mahremiyetin esas olduğu, sağlık hizmetinin verildiği muayenehanelerin aksine **adalet hizmetinin verildiği duruşma salonlarının kapısı en azından sembolik olarak açıktır**. Hukuken kamu adına yargılama yapan devletler, toplumlarına sundukları adalet hizmetinin meşruluğuna onları ikna edebilmek ve yargılamaların kapalı kapılar ardında gerçekleşmediğini kamuoyuna göstermek amacıyla duruşma salonlarının kapılarını açarlar. **Buna yargılamanın aleniyeti ilkesi adı verilir.**

Bu nedenle, kişiler hakkında somut suçlamaları içeren iddianamelerin mahkemeler tarafından kabul edilmesiyle başlayan kovuşturma sürecindeki **duruşmalar halka açıktır**.

“Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 141 – **Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır**. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin **kesin olarak** gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.”

Kişilerin mahkemeye giderek duruşmaları izleyebilmesine **doğrudan aleniyet** denir. Bu vesileyle dava gözlemciler ve gazeteciler davaları izler ve bu yolla ülke kamuoyuna çeşitli duruşmalarda olup bitenler hakkında bilgi alır. Buna da **dolaylı aleniyet** ismi veriliyor.

DAVA GÖZLEMCİ’NİN GÜNLÜĞÜ: SALONA GİREMEDİ

COVID-19’DAN ÖNCEKİ BİR YIL: DURUŞMALAR ZATEN NE KADAR ALENİ İDİ?

Türkiye’de doğrudan aleniyetin sınırlarını mahkeme salonlarındaki sandalye sayısı ve hakimlerin “iyi niyeti”nin belirlediğini ileri sürmek mümkün. Sandalyelerin yetersiz olması durumunda herhangi izleyicinin duruşma salonuna girebilmesi; yargılanan hak sahibi, yakınları ve varsa diplomatik misyonların içeri alınmasından sonra mümkün oluyordu. Hak sahiplerinin sayıca fazla olduğu duruşmalarda, salonu dolduran öncelikli kişilerin sayıca fazlalığı nedeniyle dava gözlemciler ve basın mensuplarının salona girmesi ve kamuoyunu duruşma hakkında bilgilendirmesi mümkün olmayabiliyordu.

Çağlayan Adliyesi özelinde ise, duruşmayı izlemeye gelen bir kişi açısından salona girebilme imkanının çoğu duruşmada koridordakiturnikenin başında bekleyen özel güvenlik görevlilerinin keyfiyetine bırakıldığını söylemek mümkün.

2013’ten 2016’ya alınan kararlarla özel güvenlik görevlilerinin koridorlardaki etkinliği artırıldığından beri avukatlar dışındaki kişilerin duruşmaları izlemesi daha da zor hale geldi.

Toplam 19 katlı Çağlayan Adliyesi’nde üst katlarda bulunan Ağır Ceza Mahkemelerinde görülen bir duruşmayı izleme imkanınızı belirleyen zincir, kalabalık bir yargılama gününde şöyle işliyor: Oldukça uzun koridorun ucundaki mahkeme salonunda bulunan heyet izleyicilerle ilgili kararını açıklar. Mübaşir bu bilgiyi kapıdaki güvenliğe iletir. O da telsizle veya bağırarak gelen bilgiyi koridorun ucundaki turnikede bekleyen diğer özel güvenliğe aktarır.

İlginin yoğun olduğu duruşmalarda; milletvekilleri ve diplomatik misyon temsilcilerinin de içeri alınmasıyla salona giremeyen gözlemciler ve gazeteciler ile özel güvenlik görevlileri arasındaki hararetti tartışmalara, zaman zaman gerilimlere Çağlayan’da sıradan bir yargılama gününde rastlamak işten bile değildir.

BASIN KARTI YOKSA NOT ALMAK DA YOK

Duruşmalarda aleniyet ilkesinin uygulanmasında dikkate değer bir başka örnek de geçtiğimiz Ocak ayında, Ankara’da, bir Ağır Ceza Mahkemesi’nde yaşandı. İki gazetecinin yargılandığı bir duruşmayı UAÖ adına izlemek üzere, duruşma saatinde Ankara Adliyesi’nde, Ağır Ceza Mahkeme salonlarının bulunduğu kattaki yerimi aldım. İzleyeceğim duruşma henüz başlamadığı için, karşımdaki duruşma salonlarından birine girdim. Salonda üç kişilik mahkeme heyeti, mübaşir, kâtip, sanığın bir yakını ve benden başka hiç kimse yoktu. Salonun arka köşesine doğru bir sandalyeye oturdum. Çantamdan not defterimi çıkarıp gördüklerimi yazmaya başladım. Karar aşamasına geldiğini anladığım davada sanığın son sözü alınıyordu.

Not aldığımı gören mübaşir yanıma geldi. Defteri koyabilmek üzere birisinin üstüne attığım bacaklarımı “düzeltmemi” istedi. Bunun bir tür adabı muâşeret olduğunu düşünerek dediğini yaptım. Not almaya devam ettim. Mübaşir yeniden geldi. Sağımdaki sandalyeye bıraktığım telefonumu işaret ederek kapatmamı istedi. Kapattım. Tekrar gelen mübaşir bu kez, basın kartım olup olmadığını sordu. “Hayır” cevabını vermem üzerine “basın kartınız yoksa yazılı not alamazsınız” uyarısında bulundu. Kendisine ses kaydı almamama rağmen yazılı not almama engel olma çabasının gerekçesini sordum. Bunun üzerine üye hâkimin yanına gitti. Müdahale sona erdi.

PANDEMİDE ALENİYET: GERİYE NE KALDI?

Pandemi öncesinde, tutuklu sanıkların bulunduğu pek çok davada; özellikle ilk duruşmadan sonraki beyanlar, sanıkların cezaevinden SEGBİS görüntülü sistemi aracılığıyla duruşma salonuna bağlanmasıyla alınıyordu.

Toplam ‘hasta’ sayısının 3 bin 629, vefat sayısının 75 olarak açıklandığı 26 Mart 2020 günü Resmi Gazete’de yayımlanan kanunun geçici 1. maddesinde “Covid-19 salgınının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi” amacıyla “durma süresince duruşmaların ve müzakerelerin ertelenmesi de dahil olmak üzere, alınması gereken diğer tüm tedbirler ile buna ilişkin usul ve esasları” belirleme yetkisi yüksek yargının alanı dışında Hakimler ve Savcılar Kurulu’na verildi.

HSK dört gün sonra yayımlanan “COVID-19 Kapsamında Alınan Tedbirlerin Uzatılması” konulu duyuruyla “Tutuklu dosyalara ilişkin soruşturma ve kovuşturma işlemleri esnasında dava taraflarının “mümkün olduğunca bilişim imkânlarından istifade edilerek hazır edilmelerine” karar verdi. Bu karar, tutuklu yargılanan kişilerin duruşmalara SEGBİS² adı verilen ses ve görüntü aktarım altyapısıyla dijital formda bağlanması anlamına geliyordu. Bu da internet bağlantısı ve diğer teknik altyapı sorunları nedeniyle tutuklu hak sahiplerinin kendilerini ifade etmesinde güçlükler yaşanmasına sebep olabiliyordu.

Haziran’ın ortasından itibaren keşif ve duruşmalara yeniden başlanması ardından duruşmalara izleyici alınıp alınmayacağı kararı mahkemelerin inisiyatifine bırakıldı. Bazı davalara taraf avukatları hariç hiç izleyici alınmazken; bazı duruşmalarda izleyici avukat ve stajyer avukatların alınmasına da izin verilmedi.

Heyetlerin izleyici alınmasına izin verdiği davalarda ise; *–yukarıda bahsettiğim izleyici hiyerarşisine ek olarak* dolu sandalyeler arasında iki boş koltuk bırakılması, salon kapasitelerinin fiilen yaklaşık %60 azalmasına sebep oldu. Bu da kamuoyu ilgisinin yoğun olduğu bazı davalarda salona girebilen gazeteci sayısının ikiye kadar düşmesine ve turnikelerin önünde sosyal mesafe kurallarının yok olduğu bazı manzaralar oluşmasına sebep oldu.

HSK tarafından duruşmaların aleniyeti ilkesinin pandemi koşullarından zarar görmesini engellemek üzere atılmış bir adım henüz söz konusu değil.

1. Jeremy Bentham, *The Works of Jeremy Bentham*, published under the Superintendence of his Executor, John Bowring (Edinburgh: William Tait, 1838-1843). 11 vols. Vol. 9. 15.11.2020. https://oll.libertyfund.org/titles/1999#Bentham_0872

2. Bu sistem “Ceza Muhakemesi’nde Ses ve Görüntülü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik”in 20 Eylül 2011 tarihinde yürürlüğe girmesinden beri zaten uygulanıyordu.

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

NEŞLİŞAH CÖMERT

Aktivizm ve Üyelik Çalışanı
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Öncelikle umuyoruz ki corona virüsü nedeniyle zorlu geçen bugünlerde herkesin sağlığı ve morali iyidir. Pandemi koşullarına rağmen tüm dünyada hak ihlalleri devam ediyor. Uluslararası Af Örgütü olarak bu süreçte aktivistlerimiz ve üyelerimizle birlikte çalışmalarımızı ve kampanyalarımızı etkili bir şekilde sürdürmeye gayret ediyoruz. Biliyoruz ki dayanışma güç verir, yaşatır. Henüz yüz yüze gelemesek de insan hakları faaliyetlerimizde toplantılarımızı, eğitimlerimizi, etkinliklerimizi online olarak sürdürüyor, birbirimizden güç almaya devam ediyoruz.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NİN MADDELERİNİ SESENDİRDİK!

Tam adı Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi olan İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti ortadan kaldırmayı hedefleyen, bununla mücadelede önlem, destek ve koruma mekanizmalarını ve devletlerin konuya ilişkin yükümlülüklerini belirleyen uluslararası bir insan hakları sözleşmesidir.

Uluslararası Af Örgütü aktivistleri, İstanbul Sözleşmesi'nde yer alan bazı maddeleri seslendiren bir video hazırladı, sözleşmeyi madde madde anlatan aktivistlerimiz, sözleşmenin eksiksiz uygulanmasını talep etti.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NİN EKSİKSİZ UYGULANMASINI TALEP EDEN TWITTER ETKİNLİĞİ DÜZENLEDİK

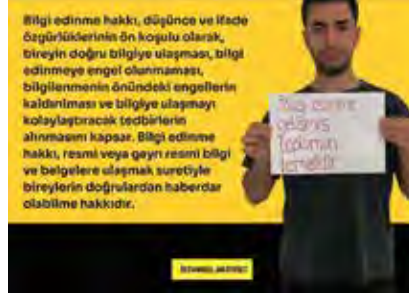
2020'de bazı siyasetçiler İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyi savunan açıklamalarda bulundular, sözleşmenin aile kurumuna zarar verdiği iddiaları kamuoyunda yer buldu. Bu tartışmaların üzerine, AK Parti MYK toplantısında İstanbul Sözleşmesi'nin görüşüleceği bilgisi paylaşıldı. Uluslararası Af Örgütü olarak İstanbul Sözleşmesi'ne tarafız ve sözleşmenin uygulanmasını talep ediyoruz. Aktivistlerimizle birlikte Twitter'dan MYK üyelerini etiketleyerek #İstanbulSözleşmesindenVazgeçmiyoruz hashtagi ile harekete geçtik.

Sen de İstanbul Sözleşmesi'nin eksiksiz uygulanmasını talep etmek için imzacı olabilirsin: bit.ly/istsozimza

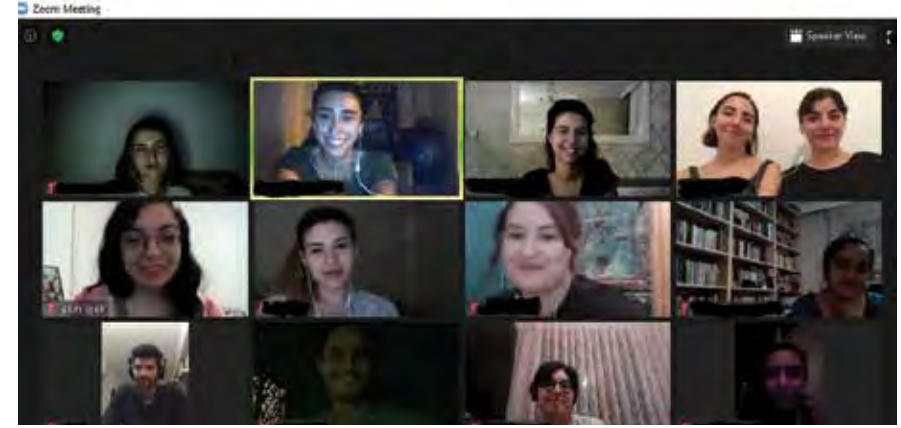

28 EYLÜL DÜNYA BİLGİ EDİNME GÜNÜ'NÜ KUTLADIK

İstanbul Aktivist grubumuz, bilgi edinme hakkının eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkeleri gereğince herkesin sahip olduğu temel insan haklarından biri olduğunu vurgulamak amacıyla sosyal medyayı fotoğraflarıyla donattı. Aktivist fotoğrafları bilgi edinme hakkını, düşünce ve ifade özgürlüklerinin ön koşulu olarak bireyin doğru bilgiye ulaşmasının önemini hatırlattı, bilgilenenin önündeki engellerin kaldırılması ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştıracak tedbirlerin alınmasını istedi. Her daim özgürce bilgi erişimine sahip olduğumuz günler dileğiyle...

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

YUNANİSTAN YETKİLİLERİNE MORİA'DAKİ MÜLTECİLERİN ACİLEN KORUMA ALTINA ALINMALARI İÇİN ÇAĞRI YAPTIK!

Moria mülteci kampında çıkan yangınlar, binlerce kişiyi su, gıda ve tıbbi bakım gibi temel hizmetlere son derece sınırlı erişimle ortada bıraktı. Uluslararası Af Örgütü aktivistleri, Moria'daki yangından etkilenen sığınmacıların hayatlarının korunması ve Yunanistan'daki mülteci kamplarında yaşayan herkese insani yaşam koşullarının sağlanması için Twitter'dan Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis'e seslendi, @PrimeministerGR etiketiyle yapılan paylaşımlarda, acilen harekete geçilmesi çağrısında bulunuldu.

ülkesine iade edilmemesini talep etti. Dayanışma sonucu Meryem Türkiye'de kaldı. Tüm kadınların özgür olduğu dünya dileğimizle...

İSTANBUL, ANKARA, DİYARBAKIR AKTİVİST GRUPLARI İLE ONLINE TOPLANTILAR YAPTIK

COVID-19 pandemisiyle birlikte, rutin toplantılarımıza devam edebilmek ve etkinliklerimizi planlamak için online toplantılar yapmaya devam ettik. İstanbul, Ankara, Diyarbakır ve İzmir'de bulunan aktivistlerimiz de bu toplantılarda bir araya gelerek etkili çalışmalar gerçekleştirdi. Devam eden zorlu pandemi sürecinde aktivist gruplarımızın bir araya gelmesi ve özellikle motivasyonu sağlamak için çaba sarf eden eş kolaylaştırıcılarımıza teşekkür ederiz.

AKTİVİSTİMİZ OLMAK İSTEYENLERLE ONLINE BULUŞTUK, TANIŞTIK

İzmir ve Ankara'dan aktivistimiz olun formunu doldurarak bizimle iletişime geçen yeni arkadaşlarımızla online buluşmalar gerçekleştirdik. Çalışmalarımız ve etkinliklerimizi konuştuğumuz online tanışma toplantılarıyla bir araya gelerek neler yapabileceğimizi konuştuk. Hak ihlallerine

karşı yürüttüğümüz mücadelede büyümeye devam ediyoruz. Siz de amnesty.org.tr/aktivizm formunu doldurarak aramıza katılabilir ve harekete geçebilirsiniz.

GELECEK PLANLARIMIZ

Yeni aktivistlerimiz ve grup girişimleri ile online etkinliklerimize, buluşmalarımıza ve tanışmaya devam edeceğiz. Bulduğunuz ilde yerel grup yoksa bir aktivist gruba dahil olmadan da acil eylem ağına katılabilir, Haklar İçin Yaz kampanyasında insan hakları ihlallerine maruz kalan kişiler adına yetkililere mektup yazabilir, ailenizi ve arkadaşlarınızı aktivizm çalışmalarına katılmaları için teşvik edebilir ve sosyal medya hesaplarınız aracılığıyla çalışmalarımızı paylaşarak Uluslararası Af Örgütü'ne destekte bulabilirsiniz.

Bulduğunuz ilde yerel grup kurmak istiyorsanız ya da bireysel katılımı neler yapabileceğinize dair daha fazla ayrıntı öğrenmek istiyorsanız; aktivizm@amnesty.org.tr adresine yazarak başvuruda bulunabilirsiniz.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM FAALİYETLERİ

CEREN EROL

İnsan Hakları Eğitimi Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

HUKUKÇULAR, AVUKATLAR, HUKUK ÖĞRENCİLERİ İÇİN İSTANBUL SÖZLEŞMESİ, CİNSEL SUÇLAR VE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ EĞİTİMİ

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak, üyesi olduğumuz ECPAT (Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürü ile Mücadele Ağı) kapsamında ve Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı iş birliği ile pandemi öncesi yüz yüze başladığımız ve 12 ilde gerçekleştirdiğimiz eğitimlere, İstanbul Sözleşmesi bağlamında yeni bir modül ile online olarak devam ediyoruz.

Beş saatlik dört oturumdan oluşan eğitim programımızı ilk olarak 3 Ekim 2020 tarihinde ağırlıklı olarak Hatay Barosu Çocuk Hakları Komisyonu üyeleri avukatların ve hukuk fakültesi öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirdik. Katılımcıların katkıları ile İstanbul Sözleşmesi bağlamında ÇKK, TMK, TCK, CMK ve 6284 Sayılı Kanun'un değerlendirildiği ilk bölümün ardından "CEDAW, Lanzorete, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında düzenlemeler, tedbirler ve çocuk koruma mekanizması" başlığında tartışmalar yürütüldü. Seçilen örnek vakalarla ilgili atölye çalışmaları ile hukukçuların ve bölüm öğrencilerinin müdahale yöntemleri ve yaklaşımları ele alındı.

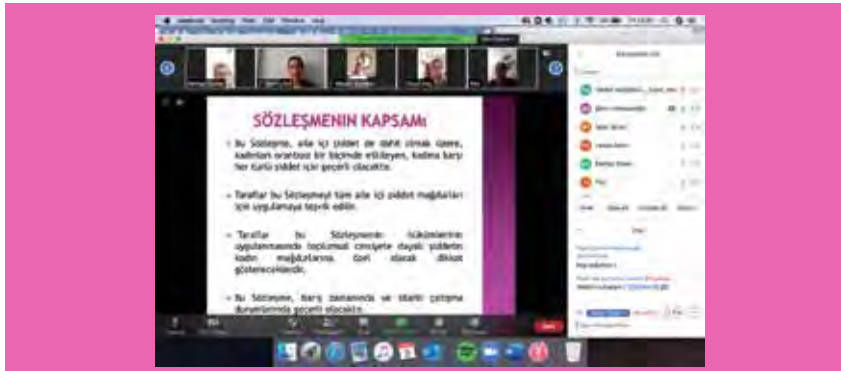
İkinci eğitimimizi 9 Ekim 2020 tarihinde ECPAT İzmir üyesi avukatlar ve hukuk fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdik. 10 Ekim 2020 tarihinde Şanlıurfa Barosu üyesi avukatlar ve hukuk fakültesi öğrencileriyle ve 17 Ekim 2020 tarihinde de Kütahya Barosu üyesi avukatlar ve hukuk fakültesi öğrencileriyle bir araya geldiğimiz "İstanbul Sözleşmesi, Cinsel Suçlar ve Çocuk Koruma Sistemi" çevrimiçi eğitimlerimiz devam ediyor.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE ŞUBESİ ÇALIŞANLARIYLA İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ

Pandemi döneminde, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi çalışanları olarak çevrimiçi olanaklarla insan hakları eğitimi programları kapsamında bir araya gelmeye devam ettik. Üç etapta tamamladığımız insan hakları eğitim programımızdan sonra "Cinsiyet Gelişimi Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve İnsan Hakları" konulu eğitimleri gerçekleştirdik. Doç. Dr. Koray Başar'ın katılımıyla 19 Ekim ve 26 Ekim 2020

tarihlerinde gerçekleştirdiğimiz eğitimlerde cinsel kimlik, bedensel cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsiyet rolü ve cinsel yönelim gibi kavramlar insan hakları bağlamında tartışıldı.

23 Ekim 2020 tarihinde Av. Şahin Antakyalıoğlu'nun katılımıyla gerçekleştirdiğimiz "İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Ulusal Mevzuat ve Uygulamanın Değerlendirilmesi" konulu eğitimde İstanbul Sözleşmesi kapsamında insan hakları mücadelesi ve uygulamadaki sorunlar ele alındı.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM FAALİYETLERİ

YEREL MEDYA ÇALIŞANLARIYLA İNSAN HAKLARI TEMELLİ HABERCİLİK ATÖLYESİ

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak pandemi öncesi başladığımız "Yerel Basına Yönelik İnsan Hakları Temelli Habercilik Atölyesi" çevrimiçi olanaklarla devam ediyor. 9 Eylül 2020 tarihinde Doç. Dr. Ceren Sözeri'nin yürütücülüğünde, Batman, Mardin ve Siirt illerinden gazetecilerle "İnsan Haklarının Korunmasında Gazetecilerin Sorumlulukları: Habercilikte Hak Temelli Yaklaşım" konulu online oturumu gerçekleştirdik. Oturumda, örnek haberler aracılığıyla yaygın medyada kullanılan dil ve hak odaklı habercilik yaklaşımı üzerine tartışıldı. 8 Ekim 2020 tarihinde düzenlediğimiz "Gazeteci ve Medya Çalışanları için Etkili Dijital İletişim" başlıklı ikinci oturumda gazeteci M. Şafak Sarı insan hakları odaklı etkili sosyal medya kullanımı ve yeni iletişim teknolojileri üzerine bir sunum gerçekleştirdi.

İnsan Hakları Temelli Habercilik Atölyemizin "İnsan Haklarının Korunmasında Gazetecilerin Sorumlulukları" başlıklı üçüncü oturumu ise 20 Ekim 2020 tarihinde gazeteci Gökçer Tahincioğlu'nun katılımıyla düzenlendi. Bilgi düzensizliğinin yoğun olduğu durumlarda hak temelli haber üretiminin tartışıldığı ilk bölümün ardından katılımcılarla birlikte, seçilen örnek olaylarla ilgili haber yazım atölyesi gerçekleştirildi.

6 Kasım 2020 tarihinde "Mülteciler ve Hak Odaklı Habercilik" konulu dördüncü oturum gazeteci Hale Gönültaş'ın katılımıyla düzenlendi. Bu oturumda Gönültaş, mültecilerle ilgili yapılacak haber ve söyleşilerde dikkat edilmesi gereken noktalar ve ayrımcı söylemle mücadelede alternatif bir haberciliğin nasıl oluşturabileceği konuları üzerinde durdu.

Yerel basında çalışan gazetecileri insan hakları temelli habercilik ve ayrımcılıkla

mücadele konusunda güçlendirmek amacıyla düzenlediğimiz atölyemiz farklı konu ve sorunları ele alan çevrimiçi oturumlarla devam ediyor.

TEMEL İNSAN HAKLARI ÇEVİRİMİÇİ EĞİTİMİ

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak "Temel İnsan Hakları" eğitimlerimize çevrimiçi olarak yeniden başladık. 3-5 Kasım 2020 tarihinde ilkinin gerçekleştirdiğimiz, iki günlük bir programdan oluşan çevrimiçi

"Temel İnsan Hakları" eğitim programının ilk gününde "İnsan hakları düşüncesinin gelişimi" ve "İnsan hakları nedir?" konuları tartışıldı. İkinci gün "İnsan onuru, kimin onuru?" ve "İnsan hakları temelli değerlendirme" başlığında tartışmalar yürütüldü.

Eğitimlere katılmak ve programla ilgili detaylı bilgi almak için ihe@amnesty.org.tr adresine yazabilir, <https://insanhaklari.tv> adresinden eğitim duyurularına ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ'NE NEDEN DESTEK OLMALISINIZ?

BURCU GÜLTEN

Destekçi İlişkileri ve Tele Kaynak Geliştirme Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

ÇÜNKÜ,

Birçok sivil toplum kuruluşu gibi, Uluslararası Af Örgütü de kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek, vizyonuna ulaşmak ve yürüttüğü operasyonları hayata geçirmek için finansal fonlamalara ihtiyaç duyar. Ancak Uluslararası Af Örgütü, kurumlardan destek almayı reddederek, bireysel motivasyonları harekete geçirir. Bireysel kaynak geliştirme, finansal bağımsızlığını korumak isteyen tüm sivil toplum örgütlerinin varlığını sürdürmek için başvurdukları önemli bir alandır. Kaynak Geliştirme de bu ihtiyaca yönelik yapılan çalışmaların tümüne verilen isimdir.

HANGİ KAYNAK YARATIM SÜREÇLERİNİ SÜRDÜRÜYORUZ?

Üyelerimizden gelen üyelik aidatları ve elinizde tuttuğunuz bu Bülten, iktisadi işletmemiz aracılığıyla satışını gerçekleştirdiğimiz ve ihtiyaç duyduğumuz düzenli kaynağı elde etmemizdeki en önemli aracımız diyebiliriz.

NEDEN? ÇÜNKÜ, BİZİ HEM KORUYAN HEM DE GÜÇLÜ KILAN İLKELERİMİZDEN BİRİ FİNANSAL BAĞIMSIZLIK.

Uluslararası Af Örgütü, devletlerden, hükümetlerden, siyasi kuruluşlardan veya şirketlerden gelen fonları İnsan Hakları Eğitim programı haricinde kabul etmez. Bu finansal bağımsızlık ve tarafsızlık, bir durumu eleştirmekte veya alkışlamakta özgür olduğumuz anlamına gelir. İnsan hakları alanında yapacağımız hak ihlallerini belgeleme süreçlerimizde ve yürüttüğümüz tüm kampanyalarda bizi tarafsız kılar ve korur.

DESTEĞİNİZ VE DESTEĞİNİZİN DEVAMLILIĞI

NEDEN ÖNEMLİ? ÇÜNKÜ, DEĞİŞİM İÇİN EN GÜÇLÜ YOL BU!

Desteginiz, tüm dünyada ve Türkiye'de sesini duyurmaya çalıştığımız binlerce insanın; düşünce mahkumlarının, kadınların, çocukların, LGBTI+'ların, kısaca insan hakları alanında hakları elinden alınan tüm hak sahiplerinin sesinin daha fazla çıkmasını sağlıyor.

Bugüne kadar desteğinizle birlikte sesinizi, seslere kattık, çoğalttık. Adaletsizlikleri tüm dünyada görünür kıldık, raporladık, lobi ve kampanyalar aracılığıyla ihlallerin önünü açanların üzerinde kamuoyu baskısı yarattık.

Tüm bunlardan gurur duyuyoruz ama memnun değiliz. İleriye bakacak olursak, daha yapacak çok işimiz var. Mücadelemiz hala gerekli, çünkü dünyada ölüm cezası, işkence, zulüm, ayrımcılık ve gücün kötüye kullanılması devam ediyor.

Yürüttüğümüz tüm çalışmalarımızda bize destek olan ve bizle birlikte hesap soran SİZ ve 10 milyon hak savunucusuyla, evrensel insan hakları ilkelerinin her devlet tarafından uygulandığını görene kadar yolculuğumuz büyüyerek devam etsin istiyoruz.

Böylelikle mücadeleniz her daim yaşanacak ve sizler sayesinde herkesin insan haklarına saygı duyduğu bir gelecek olacak!

KATAR: EV İÇİ HİZMET İŞÇİLERİ, MARUZ KALDIKLARI İSTİSMAR VE SÖMÜRÜYÜ ANLATTI

© Veejay Villa franca/Getty Images

Çeviri: **DİLA KELEŞ**
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı rapor, Katar'da ev içi hizmet işlerinde çalışan göçmen işçilerin durumunu bir kez daha gün yüzüne çıkardı. Aşırı derecede fazla çalıştırma, dinlenememe, istismar edici ve aşağılayıcı muameleyle maruz kalma nedeniyle işçiler ağır hak ihlallerine uğruyor. Uluslararası Af Örgütü, Katar'da yatılı ev işçisi olarak istihdam edilen 105 kadınla görüşmeler gerçekleştirdi ve Katar hükümetinin, çalışma koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan düzenlemelerine rağmen bu kişilerin haklarının halen istismar ve ihlal edildiğini tespit etti. Bazı kadın işçiler, cinsel saldırı gibi ağır suçlara maruz kaldıklarını söyledi.

Katar 2017'de, çalışma saatlerini kısıtlayan ve günlük mola saatlerini, haftada bir gün izni ve ücretli tatilleri zorunlu kılan Ev İşçileri Kanunu'nu çıkarmıştı. Kanunun çıkarılmasının üzerinden üç yıl geçmesine rağmen, Uluslararası Af Örgütü'nün iletişim kurduğu 105 kadından 90'ı günde 14 saatten fazla çalıştığını; 89'u düzenli olarak haftanın her günü çalıştığını; 87'si ise işverenin pasaportuna el koyduğunu belirtti. Görüşme gerçekleştirilen kadın işçilerin yarısı günde 18 saatten fazla çalışıyor ve birçoğu bugüne kadar bir gün bile izin kullanamamış. Ayrıca, bazıları düzenli ödeme alamadığını; 40 kadın işçi ise hakarete uğradığını, tokatlandığını ve kendisine tükürüldüğünü bildirdi. Bir kadın gördüğü muameleyi "köpek gibi" şeklinde tanımladı.

KÖLELİĞE BENZER BİR DURUM HAKİM

Uluslararası Af Örgütü Ekonomik ve Sosyal Adalet Birimi Direktörü Steve Cockburn konuya ilişkin yaptığı açıklamada, Ev İşçileri Kanunu'nun çıkarılmasının Katar'da işçi haklarını bir adım ileriye taşımaya karşın, görüşülen kadın işçilerin bu reformların

uygulanmadığını veya uygulanması için yeterli denetimin yapılmadığını aktardıklarını, paylaştı. Cockburn, "Genel resim bize işverenlerin ev işçilerine insan gibi değil, eşya gibi davranmayı sürdürdüğünü gösteriyor" dedi.

Raporda belgelenen ihlaller; Ev İşçileri Kanunu'na uygunluğu sağlamak üzere denetim mekanizmalarının kurulmaması ve Katar'da işverenlere işçiler üzerinde aşırı yetkiler tanımaya devam eden sponsorluk sisteminin bazı özellikleri de dahil birçok unsurun bir araya gelmesinden kaynaklanıyor. Birçok kadın, ihlalleri ve cezai eylemleri yetkililere bildirmekte engellerle karşılaşılıyor ve cezazırlık son derece yaygın.

AŞIRI UZUN ÇALIŞMA SAATLERİ VE EN TEMEL İHTİYAÇLARININ BİLE KARŞILANMAMASI YAYGIN

Yeterli dinlenme imkanının söz konusu olmadığı uzun çalışma saatleri, ev içi hizmet işçilerinin yaşadığı en yaygın istismar biçimlerinden biri. Ev içi hizmet işçileri, sözleşmelerine göre günde 10 saatten ve haftada altı günden fazla çalışmamalı. Bu süreler halihazırda Uluslararası Çalışma Örgütü'nün belirlediği standartların üzerinde; buna rağmen, Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü kadın işçilerin çoğu bu sürelerin de çok üzerinde çalışıyordu. İzin günü olmaksızın günde ortalama 16 saat çalışarak, haftada 112 saate varan sürelerle çalışıyor ve fazla mesai karşılığı ücret almıyorlardı. Bu durum, birçok kadın işçinin sözleşmelerinde yazan çalışma saatlerinin neredeyse iki katı çalıştığını gösteriyor.

45 yaşında Filipinli bir ev içi hizmet işçisi olan Reina*, yalnızca iki saat uyuduğu için kullandığı araçla kaza yaptığını anlattı:

"Gece 01.00'de uyumaya gitmiştim. 03.00'te evin 17 yaşındaki kızı beni uyandırdı ve gidip kendisine Red Bull almamı istedi. Sabaha karşı 05.30'da olağan iş günüm başladı, arabayı yıkayıp çocukları okula götürdüm. Akşam 10.00'da arabayı duvara çarptım."

Ev İşçileri Kanunu, çalışma saatlerini günde en fazla 10 saatle sınırlandırıyor; ancak işçinin de kabul etmesi halinde bu sürenin uzatılabilmesine izin veriyor. Ev içi hizmet işçilerinin işverenlerine bağımlılığın kaynaklanan güç dengesizliği, bu yasal boşluğu istismara açık hale getiriyor. Birçok kadın, dinlenmeye ihtiyacı olduğunda bile işverenlerinin bitmek bilmeyen taleplerini reddetmekten çekindiğini söyledi.

Görüşme yapılan en az 23 kadın işçi, Katar'da istihdam edildiği süre boyunca kendisine yeterli yiyecek verilmediğini ve açlık hissettiğini belirtti. Görüşülen kadın işçilerin bazıları, aşırı dar odalarda, zaman zaman yerde veya havalandırma olmadan uyuduğunu anlattı. Yetersiz yaşam koşullarına ilişkin tanıklıklar, Katar yetkililerinin işyeri denetimlerini uygulamadığına dikkat çekiyor.

SÖZLÜ, FİZİKSEL VE CİNSEL SALDIRILAR YAŞANIYOR

Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü 40 kadın, sözlü ve fiziksel saldırıya maruz kaldığını ifade etti. Bu saldırılar sıklıkla aşağılayıcı muamele, bağırma ve hakaret içeriyordu.

Emily*, yaşadıklarını şöyle anlattı: "Hanımım 'sen bir ucubesin, dilini keseceğim' diyordu. 'Seni öldüreceğim' diyordu, hep kötü sözler söylüyordu. Ben sıradan bir hizmetçiyim, elimden ne gelir ki..."

15 kadın, işverenlerinin aile üyeleri tarafından tükürmek, dövmek, tekmelemek, yumruklamak veya saçlarını çekmek de dahil fiziksel saldırıya maruz kaldığını söyledi.

Beş kadın, işvereni veya aileyi ziyaret eden yakınları tarafından cinsel saldırıya maruz kaldığını bildirdi. Cinsel saldırılar; taciz, dokunma ve tecavüze kadar çeşitli biçimlerde yapıldı. Birçok kadın, işverenin misilleme yapmasından korktuğu için polise şikayette bulunamadı.

Julia* ise aynı evdeki bir başka çalışanın maruz kaldığı cinsel saldırıyı polise bildirdi. Julia'nın işverenin oğlu bir gün eve gelmiş ve evde çalışan diğer kadın işçiye tecavüz girişiminde bulunmuştu. Bu kişi, susmaları için onlara para teklif etti ancak kadın işçiler polise gitmeye karar verdi.

İddiaları inceleyen polis memuru, Julia'yı ve arkadaşını 'hikaye uydurmakla' suçladı ve dosyayı kapattı. Bu olay sonucunda işveren, kadın işçilerin anlamadığı Arapça bir belgeyi imzalamaları karşılığında ülkelerine geri dönüş biletlerini satın aldı.

YASAL DEĞİŞİKLİKLER YETERLİ DEĞİL

Son yıllarda Katar, göçmen işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmek için yasal değişiklikler yaptı ve çeşitli girişimlerde bulundu. Ev içi hizmet işçileri ve işverenler için farkındalık kampanyaları yürüttü ve bir grup yatılı ev içi hizmet işçisini istihdam eden bir pilot program başlattı.

Katar, daha yakın zamanda, asgari ücret açıkladı ve işçilerin iş değiştirmek veya ülkeden ayrılmak için işverenlerden izin alma zorunluluğunu kaldırdı. Bu yasal değişiklikler, işçilerin, işverenlerin sömürsünden kaçınmasını kolaylaştırmış olsa da yasal korumaları güçlendirecek ve uygulamayı mecbur kılacak ek tedbirler olmaksızın istismarı önemli ölçüde azaltmaları veya ev içi hizmet işçilerinin koşullarını iyileştirmeleri olası görünmüyor.

CEZASIZLIK VE EMEK SÖMÜRÜSÜNE MÜSAMAHA YAYGIN

Katar'ın istismarçı işverenlerden hesap sormakta tamamen yetersiz kalması, gelecekte işlenebilecek ihlaller için caydırıcı bir unsurun bulunmadığı anlamına geliyor. Zorla çalıştırma kapsamına giren pasaporta el koyma ve maaş ödememe gibi uygulamalar doğrudan soruşturma konusu yapılmıyor ve işverenler, çalışanların pasaportunu vermeyi veya maaşlarını ödemeyi reddettiklerinde bile nadiren bir yaptırımla karşılaşılıyor.

Steve Cockburn, "Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü kadın işçilerin hiçbirisi, işverenlerinin, işledikleri ihlallerden ötürü hesap verdiğine tanık olmadı. Katar, ev içi hizmet işçilerini sömürüye karşı korumak istiyorsa, işverenlere emek sömürsüne müsamaha gösterilmeyeceğine ilişkin güçlü bir mesaj iletmelidir" dedi.

2018'den önce ev içi hizmet işçilerinin şikayet mekanizmalarına erişimi yoktu; Katar'ın İş Tartışmalarının Çözümüne İlişkin Komiteler kurmasıyla birlikte ise işçilerin şikayetlerini mahkemelere taşımaya izin verildi. Ancak bu süreç, gecikmeler ve diğer sorunlar nedeniyle hala

gerektiği gibi işlemiyor.

MAAŞLAR DÜZENLİ ÖDENMİYOR, ŞİKAYETLER YERİNE ULAŞMIYOR

Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü kadın işçilerden yarısından fazlası maaşlarının geciktirildiğini veya ödenmediğini söyledi. Komitelere şikayette bulunabilen az sayıda işçi ise sürecin oldukça ağır ve stresli olduğunu bildirdi.

Sistemdeki temel kusurlardan biri de ev içi hizmet işçilerinin, şikayetlerinin değerlendirildiği süreçte yasal statülerini, gelirlerini ve kalacak yerlerini kaybetme riski altında olması. Bu süreçte işçilerin güvenli barınma ve gelire ihtiyacı var; ancak hükümetin yönetimindeki barınma mekanları tam anlamıyla işlemediği için birçok kadın Komitelere şikayette bulunmayı makul bir seçenek olarak değerlendiremiyor.

Yalnızlık ve dolaşım özgürlüklerine getirilen sınırlandırmalar, birçok ev içi hizmet işçisinin desteğe erişimini ve istismardan kaçınabilmesini oldukça zorlaştırıyor. Bazı işletmeler diğer göçmen işçiler için işyeri komiteleri kursa da ev içi hizmet işçileri için benzeri girişimler mevcut değil. Ev içi hizmet işçileri, Katar'daki diğer göçmen işçiler gibi sendika kuramıyor ve sendikalara üye olamıyor.

"Ev içi hizmet işçileri, hayatlarını etkileyen yasalar ve politikalarda söz sahibi olmayı hak ediyor. Gördüğümüz kadın işçiler dirençli ve bağımsız kişilerdi. Çalışmak için evlerinden ayrılıp dünyanın öbür yanından başka bir ülkeye gelmişlerdi. Yalnız olmak ve susturulmak yerine, bu kadınlara haklarını savunabilmeleri için söz hakkı tanınmalı" diyen Steve Cockburn, sözlerini şöyle sonlandırdı:

"Katar yetkililerini, yasaların eksiksiz uygulanmasını ve katı denetim mekanizmalarının kurulmasını sağlamak üzere somut adımlar atmaya ve istismarçı işverenlere karşı ciddi yaptırımlarda bulunmaya çağırıyoruz. Katar, iş kanununda değişiklik yapma çabalarına rağmen, ülkedeki en savunmasız kadınları yüz üstü bırakıyor."

ARKA PLAN

Katar'da 173 bin civarında ev işçisi bulunuyor. Uluslararası Af Örgütü'nün konuştuğu kadın işçilerin bir kısmı, görüşmelerin gerçekleştirildiği tarihte halen çalışıyordu. Bir kısmı işini bırakmış, ancak Katar'da yaşamaya devam ediyordu; diğerleri ise ülkelerine dönmüştü. Kadın işçiler gibi işverenler de farklı ülkelerin yurttaşları.

*Raporda geçen tüm isimler, kişilerin gizliliğini korumak için değiştirildi.

ADİL YARGILANMA KILAVUZU RAFLARDAKİ YERİNİ ALDI!

ADİL YARGILAMA YA DA POLİTİK DAVA

RUHAT SENA AKŞENER
İHE ve Savunuculuk Direktörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

POLİTİK DAVA VE YARGILAMA, VAR MIDIR YOK MUDUR?

Bugünlerde pek çok platformda 2020 yılı yapımı çok popüler bir film konuşuluyor, “Chicago Yedilisi’nin Yargılanması”.

Film (The Trial of the Chicago 7), Chicago’daki 1968 Demokratik Ulusal Konferansı’nda Vietnam Savaşı ve karşı kültür protestoları düzenleyen ve federal hükümet tarafından komplo ve ayaklanmaya teşvik ile suçlanan yedi sanığın, 1969 yılında görülen meşhur duruşmasına odaklanıyor.

Filmin henüz başında sanıklardan birinin avukatına söylediği “Bu politik bir dava, bu gerçeği görmezden gelemezsin!” cümlesine aldığı karşılık “Hukuk davaları ve ceza davaları vardır, politik dava diye bir şey yoktur!” oluyor.

Yargılama 1969 yılının ABD’sinde geçiyor, yani tam 51 yıl önce. Peki, gerçekten “politik dava” diye bir şey yok mu, o zaman da yok muydu veya başka bir deyişle adil yargılanma hakkının ihlaline dair, bugün hem Türkiye’de hem de dünyanın pek çok ülkesinde bu filmde çok farklı bir yerde miyiz?

ADİL YARGILANMA HAKKI KEYFİYET TAŞIMAZ VE SINIRLARI NETTİR

Adil yargılanma hakkı, yani bir anlamıyla, politik saikten ve yönelimlerden tamamen azade biçimde, salt objektif hukuk kurallarının ve adil yargılanma ölçütlerinin uygulandığı yargılamaların gerçekleştirilmesi ve adil biçimde sonuçlar çıkan duruşmalar, insan hakları savunucularının hem Türkiye’de hem de dünyada en zorlu çalışma alanlarından biri.

Adaletsizlikle ve insan hakları ihlalleri ile mücadelede, bugün sadece hukuk insanları, avukatlar, sanıklar ve yargı organları değil hak mücadelesi yürüten insan hakları savunucuları tarafından da adil yargılanma hakkının ve süreçlerinin evrensel olarak ne ifade ettiğinin anlaşılması elzem bir nokta. Günümüzde, özellikle siyasi nitelikteki duruşmaların, hak ihlallerine zemin hazırlamasının bu kadar yaygınlaştığı, bunun tüm dünyada görülen bir sorun olmaya başladığı bir ortamda, bu hakkın detaylarıyla bilinmesi ve bu yolla gerçekleştirilen savunuculuk faaliyeti insan hakları mücadelesinin en önemli ayaklarından birini oluşturuyor.

Adil yargılanma hakkı elbette sadece Türkiye’de ve yahut sadece iç hukukta ve Anayasa’da değil, uluslararası insan hakları metinlerinin temelini oluşturan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gibi Türkiye’nin dâhil olduğu insan hakları sisteminin temel belgelerinde son derece büyük öneme sahip. Uluslararası Af Örgütü’nün de kuruluşundan bugüne temel referans belgesi olan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde adil yargılanma hakkı temel bir hak olarak yer alıyor. Bu, bir ülkede suçu ne olursa olsun, suç isnat edilen bir kişinin

uluslararası normlara uygun olarak, yani “adil” biçimde yargılanmıyorsa, yasalar ne kadar mükemmel olursa olsun o ülkede adaletin varlığından söz edilemeyeceği anlamına da geliyor.

ADİL YARGILANMA HAKKI EL KİTABI RAFLARDA

Uluslararası Af Örgütü olarak Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı’nın ilk versiyonu yine Uluslararası Af Örgütü tarafından 2006 yılında Türkçeleştirilmiş ve yayımlamıştık. Gözden geçirilmiş ikinci versiyonu 2015 yılında yayınlanan Adil Yargılanma El Kitabı (Fair Trial Manual-Ver2) işte tam da bu nedenlerle son derece hayati bir hak olan adil yargılanma hakkına odaklanarak, adil yargılanma konusunda insan hakları sözleşmelerinde ve sözleşme dışı belgelerde yer alan uluslararası ve yerel standartlar için bir rehber olmak üzere kaleme alındı.

Adil yargılanma hakkına dair ihtiyacın bu kadar güncel ve gerekli olduğu bir dünyada, Uluslararası Af Örgütü Türkiye olarak bizler de cezai kovuşturmalar için uluslararası düzeyde ortaklaşmış standartlarla ilgili kullanışlı bir el kitabı olan Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı’nın ilk baskısını revize etmeye ve ikinci baskısını 15 yılı aşkın bir aradan sonra yeniden yayımlamaya karar verdik. İkinci versiyon uzun ve yorucu bir çalışma sonrası Türkçeleştirildi, geçtiğimiz ay da Ayrıntı Yayınları tarafından basılarak yayımlandı. Kitabı tüm kitapçılar ve yayınevlerinde bulabilir ve online olarak da alabilirsiniz.

Aradan geçen yıllarda, evrensel düzenlemeler ve uygulamalarla ilgili bazı değişiklikler olmuş olsa da, tüm dünyada adil yargılanma hakkının ihlaliyle mücadelenin, adaletsizlikle mücadelede son derece hayati bir noktada duruşu değişmedi. Elinizdeki kaynağı adil olmayan yargılamalar ve adaletsizlikle

mücadelede önemli bir başvuru kaynağı olarak görmeyi diliyoruz. Özellikle avukatlar ve hukuk alanında çalışmalar yürütenler için önemli bir başvuru kaynağı olmasını umuyoruz. Ancak elbette özellikle günümüzde insan hakları mücadelesi yürüten herkesin başvurabileceği bir kaynak olması için de bu yayını hazırladık.

KİTABI AVUKAT TAHİR ELÇİ’YE ADADIK...

Uzun bir sürece yayılarak ve ciddi bir ekip çalışması sonucunda Türkçeleştirdiğimiz kitabın düzeltmelerinde ve basılmasında emeği geçen tüm dostlarımıza, kitabı son derece özenli biçimde inceleyerek, terimlerle ilgili titiz ve yoğun şekilde çalışan ve yayına hazırlayan sevgili Doç. Dr. Öznur Sevdiren’e, kitabın basılması için uzun süre emek veren Uluslararası Af Örgütü Türkiye eski Kampanyalar Koordinatörümüz Ece Milli’ye ve yönetici asistanımız sevgili İrem Celen’e kitabın basılması için desteklerini esirgemeyen ve her türlü kolaylığı gösteren Ayrıntı Yayınları’na teşekkür etmemiz gerekiyor. Onların desteği olmasaydı bu yayını gerçekleştiremezdik.

Kitabı bizler için her zaman onurlu duruşuyla yol gösterici olmuş, hiçbir zaman unutmayacağımız, Türkiye’deki insan hakları mücadelesinin en vicdanlı, en cesur ve fedakar savunucularından biri olan ve ülkede adil yargılanmanın tesis edilmesi için hayatını hak mücadelesine adanmış sevgili Av. Tahir Elçi’nin anısına adıyoruz.

Adil Yargılanma El Kitabı’nın hem insan hakları savunucuları hem de Türkiye’de adaletsizlikle mücadele eden herkes için faydalı bir başvuru kitabı olmasını umuyor, adaletsizliklerin ve ihlallerin son bulacağı günlere dair güçlü umudumuzu yinelemek istiyoruz.

